

Π2.2: «Πέντε (5) Εκθέσεις Πρακτικών για τις 5 Ομάδες Εστιασμένης Συζήτησης, με τη συμμετοχή μελών τοπικών κοινοτήτων Ρομά» της Πράξης:

“Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά” ΟΠΣ 5038738

Αθήνα, Μάιος 2021

Τίτλος Πράξης	“Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά”
Κωδικός Έργου MIS	5038738
Κωδικός Έργου ΠΔΕ	2020ΣΕ43410000
Κωδικός ΣΑ:	Ε4341
Συντονιστής της Πράξης	Ανδρέας Κοντογεώργος
Ημερομηνία έναρξης	15/12/2020
Διάρκεια	17 μήνες

Παραδοτέο	Π2.2: Πέντε (5) Εκθέσεις Πρακτικών για τις 5 Ομάδες Εστιασμένης Συζήτησης, με τη συμμετοχή μελών τοπικών κοινοτήτων Ρομά.
Ερευνητική Ομάδα	Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ Δρ. Λίλα Μάστορα Γεωργία Καλπαζίδου
Χρονική Περίοδος Αναφοράς	Από 15/12/2020 έως 15/6/2021

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	5
1. Εκθέσεις Πρακτικών.....	6
1.1 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Κατερίνης-Πιερίας	6
1.1.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων	6
1.1.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία	6
1.1.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο	8
1.1.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης..	9
1.2 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Καρδίτσας-Σοφάδων.....	10
1.2.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων	10
1.2.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία	10
1.2.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο	12
1.2.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης	13
1.3 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Ηρακλείου- Κρήτης	14
1.3.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων	14
1.3.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία	14
1.3.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο	16
1.3.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης	17
1.4 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Τρικάλων- Θεσσαλίας.....	18
1.4.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων	18
1.4.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία	18
1.4.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο	19
1.4.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης	20
1.5 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Δυτικής Αττικής.....	21
1.5.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων	21
1.5.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία	21
1.5.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο	23
1.5.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης	23
2. Συμπεράσματα	24
3. Παραρτήματα	26
Παράρτημα Ι.....	26
Οδηγός Εστιασμένης Συζήτησης με μέλη των Τοπικών Κοινοτήτων Ρομά	26
Έντυπο Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης	29

Παράρτημα II	34
Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Κατερίνη -Πιερίας	34
Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Σοφάδων- Καρδίτσας.....	34
Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Ηρακλείου- Κρήτης	35
Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Τρικάλων- Θεσσαλίας	35
Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Δυτικής Αττικής.....	36
Παράρτημα III	37
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη της κοινότητας Ρομά στην περιοχή της Πιερίας	37
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη της κοινότητας Ρομά στην περιοχή Σοφάδων	38
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Τρικάλων.....	39
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Δυτικής Αττικής.....	40
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Ηρακλείου Κρήτης	41

Εισαγωγή

Το παρόν παραδοτέο περιλαμβάνει τις εκθέσεις των εστιασμένων συζητήσεων (focus group) με μέλη των κοινοτήτων Ρομά που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά» (Κωδικός ΟΠΣ 5038738). Το έργο χρηματοδοτείται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» και υλοποιείται υπό το συντονισμό του Κέντρου Μελετών Ασφαλείας (ΚΕ.ΜΕ.Α.).

Οι εστιασμένες συζητήσεις αποτελούν μέρος της έρευνας πεδίου του έργου, που περιλαμβάνει την υλοποίηση αντίστοιχων εστιασμένων συζητήσεων με μέλη του αστυνομικού προσωπικού και τοπικές διαβουλεύσεις με εκπροσώπους Τοπικών Αρχών, δημοτικών Υπηρεσιών, αστυνομικών Υπηρεσιών, Δημοτικής Αστυνομίας, τοπικών κοινοτήτων Ρομά, κοινωνικών διαμεσολαβητών Ρομά και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Όλες οι ερευνητικές δράσεις υλοποιήθηκαν σε πέντε περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά. Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν την Πιερία, την Καρδίτσα-Σοφάδες, τα Τρίκαλα Θεσσαλίας, τη Δυτική Αττική και το Ηράκλειο Κρήτης.

Οι εστιασμένες συζητήσεις με μέλη των κοινοτήτων Ρομά, τα αποτελέσματα των οποίων παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση, αποτελούν μέρος της έρευνας πεδίου και στοχεύουν στην ανάδειξη των στάσεων και αντιλήψεων των τοπικών πληθυσμών Ρομά απέναντι στο αστυνομικό προσωπικό, με ειδική στόχευση τη διερεύνηση των αντιλήψεων, αναφορικά με τον προληπτικό και διαμεσολαβητικό ρόλο που δύναται να αναλάβει η Αστυνομία.

Επισημαίνεται ότι το σύνολο των ερευνητικών δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, δεδομένων των περιοριστικών μέτρων μετακίνησης που λήφθηκαν από την Ελληνική Πολιτεία για τον περιορισμό της διασποράς του COVID-19.

Οι Ομάδες Εστιασμένης Συζήτησης (focus groups) με τη συμμετοχή των μελών των τοπικών κοινοτήτων, πραγματοποιήθηκαν με χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Microsoft Teams, τις κατωτέρω αναφερόμενες ημερομηνίες και ώρες:

- α. 23.2.2021 / ώρες 11.00-13.00' - Δήμος Σοφάδων / Π.Ε. Καρδίτσας
- β. 25.2.2021 / ώρες 11.00' - 13.00' - Δήμος Κατερίνης / Π.Ε. Πιερίας
- γ. 19.3.2021 / ώρες 12.30' - 14.30' - Δήμος Ασπροπύργου / Π.Ε. Δυτικής Αττικής
- δ. 1.4.2021 / ώρες 11.30' - 13.30' - Δήμος Τρικκαίων / Π.Ε. Θεσσαλίας
- ε. 2.4.2021 / ώρες 11.30' - 13.30' - Δήμος Ηρακλείου / Π.Ε. Ηρακλείου

Στα Παραρτήματα του παρόντος περιλαμβάνονται: ο οδηγός Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή των μελών των κοινοτήτων Ρομά, το Έντυπο δήλωσης Συναίνεσης, οι λίστες συμμετεχόντων και, τέλος, τα φωτογραφικά στιγμιότυπα που λήφθηκαν κατά τη διενέργεια των Ερευνητικών Δράσεων.

1. Εκθέσεις Πρακτικών

1.1 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Κατερίνης-Πιερίας

Η εστιασμένη συζήτηση με μέλη της κοινότητας Ρομά της Κατερίνης- Πιερίας, υλοποιήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 2021. Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς στη μετακίνηση και στη διενέργεια δράσεων με φυσική παρουσία, η ομαδική συζήτηση διενεργήθηκε ηλεκτρονικά με τη χρήση του προγράμματος Microsoft Teams με τη συμμετοχή δέκα (10) μελών της κοινότητας Ρομά της περιοχής. Η συζήτηση συντονίστηκε από την Δρ. Λίλα Μάστορα, ερευνήτρια, μέλος της ερευνητικής ομάδας του έργου. Παρούσα ήταν και η υπεύθυνη της έρευνας, Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ, η οποία είχε ρόλο παρατηρήτριας και υπεύθυνης τήρησης πρακτικών. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα της ανάλυσης της εστιασμένης συζήτησης.

1.1.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων

Κατά την εισαγωγική συζήτηση, η συντονίστρια παρουσίασε το έργο και τους στόχους του, αλλά και τους στόχους της συγκεκριμένης ερευνητικής δράσης. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της εισαγωγής, οι συμμετέχοντες παρουσίασαν τον εαυτό τους, ενώ η ομάδα στο σύνολό της εξοικειώθηκε με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που αξιοποιήθηκε στην εξ αποστάσεως συζήτηση.

Συνολικά συμμετείχαν 10 άτομα-μέλη της κοινότητας Ρομά της Κατερίνης. Πέντε από τους συμμετέχοντες ήταν άντρες και πέντε ήταν γυναίκες. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πολλοί από τους συμμετέχοντες βρίσκονταν στον ίδιο χώρο, μέσα στο κέντρο κοινότητας με παράρτημα Ρομά ή στον εξωτερικό χώρο του κέντρου, όπου υπάρχει διαθέσιμη ασύρματη σύνδεση. Πολλοί εκ των συμμετεχόντων συμμετείχαν σε ομάδες των 3-4 ατόμων, γεγονός που πιθανόν επηρέασε την ισότιμη συμμετοχή τους στη συζήτηση. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι οι γυναίκες, συνολικά, συμμετείχαν στη συνάντηση μέσω μίας έξυπνης ηλεκτρονικής συσκευής και μόνο μία εξ αυτών είχε ενεργό συμμετοχή. Η περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών, πιθανόν, να συνδέεται με εδραιωμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις αναφορικά με το φύλο, τις κοινωνικές επιταγές και την εκπροσώπηση της ομάδας. Εντός αυτού του πλαισίου και κατά την έναρξη της συζήτησης, οι γυναίκες ανέφεραν ότι προτιμούν να ακούσουν τι θα ειπωθεί και όχι να μιλήσουν, γεγονός που επισημάνθηκε και από έτερο άνδρα συμμετέχοντα αναφέροντας ότι: «οι γυναίκες είναι ντροπαλές και δεν μιλάνε».

1.1.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

Κατά την έναρξη της συζήτησης ένας από τους συμμετέχοντες ανέφερε ότι: «είμαστε το καλύτερο καταυλισμό σε όλη την Ευρώπη. Οι πιο ήσυχτοι και οι πιο καλοί άνθρωποι. Αλλά έχω ένα παράπονο. Το 2021 οι Ρομά της Κατερίνης ζούνε στις παράγκες ακόμα». Με την τοποθέτησή του αυτή ο συμμετέχων αφενός, επιχειρεί να μεταφέρει την κατάσταση που επικρατεί στον καταυλισμό, αφετέρου προβαίνει σε ανάδειξη των αναγκών των Ρομά κοινοτήτων, επισημαίνοντας ζητήματα που σχετίζονται με την έλλειψη αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης. Εν συνεχεία, επισημάνθηκε η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών που σχετίζονται με την προστασία της δημόσιας υγείας, όπως η υδροδότηση των οικιών τους και η μυσκτονία, η έλλειψη έργων

οδοποιίας για τη διευκόλυνση της πρόσβασης από/προς τον καταυλισμό και, τέλος, η λήψη άμεσων μέτρων για την επίλυση του στεγαστικού προβλήματος των μελών των κοινοτήτων Ρομά.

Από το σύνολο των συμμετεχόντων εκφράστηκε η ικανοποίησή τους από τον Δήμο αναφορικά με τις πρωτοβουλίες που αφορούν τη σύνδεση του καταυλισμού με το δίκτυο υδροδότησης, την παροχή καύσιμης ύλης για την κάλυψη αναγκών θέρμανσης, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των χιονοπτώσεων, αλλά και την προμήθειά τους με τρόφιμα και λοιπά προϊόντα. Παρόλα αυτά, η μακροχρόνια αναμονή υλοποίησης του προγράμματος μετεγκατάστασής τους προκαλεί έντονα αρνητικά συναισθήματα, καθώς η εγκατάσταση σε μόνιμες κατοικίες αποτελεί «όνειρο» των μελών του καταυλισμού.

Ως προς τις σχέσεις των Ρομά κοινοτήτων με την τοπική κοινωνία, οι περισσότεροι εκ των συμμετεχόντων επεσήμαναν ότι αναπτύσσονται κοινωνικές επαφές με μη Ρομά, στο πλαίσιο της φοίτησης, είτε των παιδιών τους σε σχολείο, είτε των ενηλίκων σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Αναφερόμενοι στις αναπτυχθείσες κοινωνικές επαφές, τις αξιολόγησαν ως θετικές. Περαιτέρω, οι εμπορικές και αθλητικές δραστηριότητες αποτελούν πεδίο ανάπτυξης κοινωνικών συναναστροφών με μέλη της τοπικής κοινωνίας, τις οποίες αξιολόγησαν ως θετικές.

Από τη χρήση των λέξεων «μέσα-έξω», δηλαδή εσω-ομάδα και εξω-ομάδα, γίνεται αντιληπτός ο διαχωρισμός ανάμεσα σε Ρομά και μη Ρομά, σε χωροταξικό και αναπαραστασιακό επίπεδο. Εντός αυτού του πλαισίου, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη των Ρομά να βγουν από τα στενά όρια της κοινότητας, η οποία εκδηλώνεται μέσω των προσπαθειών τους να μορφωθούν, να εργαστούν και να συμμετέχουν στον κοινωνικό βίο της πόλης. Η σημαντική αυτή αλλαγή στο εσωτερικό της ομάδας φαίνεται στο ακόλουθο απόσπασμα: *«Κι εμείς οι Ρομά πήραμε μια απόφαση και το θέλουμε αυτό να βγούμε στην κοινωνία έξω. Πλέον να μην είμαστε κλειστοί μόνον στην κοινωνία μας, στη δική μας κοινότητα. Αυτό άμα γίνει θα είμαστε πιο ευχάριστοι και πιο κοινωνικοί με όλους».*

Αναφορικά με το αν οι συμμετέχοντες έχουν βιώσει σε βάρος τους διακριτική ή ρατσιστική συμπεριφορά από μη Ρομά, αναφέρουν ότι δεν έχουν γίνει αποδέκτες τέτοιων συμπεριφορών, άποψη η οποία τίθεται υπό αίρεση, σε επόμενη ερώτηση που τίθεται, σχετικά με την εργασία και συγκεκριμένα την αναζήτηση εργασίας σε μη Ρομά. Η στάση των εργοδοτών προς αυτούς χαρακτηρίζεται αρνητική, με αποτέλεσμα τα μέλη της κοινότητας να δυσκολεύονται να βρουν εργασία. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που προηγήθηκε, αλλά και την τρέχουσα κατάσταση με το ξέσπασμα της πανδημίας του COVID-19, που έβλαψε σημαντικά το εμπόριο, οδήγησε πολλούς Ρομά στα σχολεία «δεύτερης ευκαιρίας» και στην αναζήτηση εργασίας στο δήμο. Η εμπειρία δύο συμμετεχόντων από την εργασία τους στο δήμο είναι πολύ θετική, καθώς η καθημερινή επαφή -στο πλαίσιο της εργασίας- και η οικειότητα που αναπτύσσεται αποτελούν βασικούς παράγοντες στη μείωση των προκαταλήψεων και των διακρίσεων.

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν πολλές φορές ότι διατηρούν πολύ καλές σχέσεις με το δήμο, την Αστυνομία και όλους τους φορείς και τόνισαν ότι αυτό αφορά τη δική τους κοινότητα, η οποία είναι πολύ συνεργάσιμη με όλους.

1.1.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

Όπως με τους υπόλοιπους φορείς, οι συμμετέχοντες αναφέρουν ότι δεν έχουν πρόβλημα με την Αστυνομία. Η σχέση που έχουν γενικά αξιολογείται ως θετική. Οι Ρομά αποδέχονται τους ελέγχους στους οποίους υποβάλλονται συχνά, ωστόσο το πλαίσιο και η αιτία του ελέγχου παίζουν σημαντικό ρόλο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι έλεγχοι στα αυτοκίνητα θεωρούνται από τους συμμετέχοντες υποχρεωτικοί και επομένως τους αποδέχονται πλήρως. Αντιθέτως, οι έλεγχοι εντός της πόλης, όταν τα μέλη της κοινότητας κοινωνικοποιούνται και συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες δεν είναι αποδεκτοί. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε: «...άμα πάω για καφέ και με σταματήσει η αστυνομία μία, δύο, τρεις φορές όταν πηγαίνουμε μέσα είναι λίγο σα να προσβάλλεις τους ανθρώπους που σε βλέπουν που σε γνωρίζουνε. Γιατί είσαι δηλαδή σαν να είσαι φυγάς απ' την αστυνομία. Δηλαδή όπου και πας σε κυνηγάει η αστυνομία από πίσω. Είναι δηλαδή αυτό, εγώ θα το πω καθαρά ρατσιστικό. Εντάξει όλοι οι αστυνομικοί δεν το 'χουν αυτό μέσα τους, είναι παιδιά εδώ στην Κατερίνη διαμάντια η αστυνομία. Έχουμε φίλους με τα παιδιά, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα. Είναι αυτοί που σου 'πα που δε γνωρίζουνε. Έχουν μέσα τους το ρατσισμό, όταν βλέπουν Ρομά, τους ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι».

Η διακριτική συμπεριφορά που επιδεικνύουν οι αστυνομικοί – κατά δήλωση των συμμετεχόντων – απέναντι στους Ρομά που κινούνται πεζοί εντός της πόλης, για παράδειγμα στα μαγαζιά, δημιουργεί αρνητικά συναισθήματα στα μέλη της κοινότητας Ρομά: «Ναι, σε βλέπουν περίεργα, σου λέει Ρομά είναι, κάτι κλέψανε, κάτι κάνανε, κατάλαβες τι γίνεται; Είναι και ντροπή, [...] και βλέπουν τώρα τέσσερα Ρομά, τους κάνουνε γενικό έλεγχο, τους παίρνουν ταυτότητες, σε πιέζουν λίγο παραπάνω, δηλαδή σε φωνάζουνε, βγάζουν ένταση φωνή, ενώ τα παιδιά δεν αντιδρούν στους αστυνομικούς. Και αυτοί το παίζουν λίγο ξέρεις τώρα... είναι κάποιοι αστυνομικοί που το παίζονε θεοί». Τέτοιου είδους συμπεριφορές διακριτικής υπεραστυνόμευσης δυσχεραίνουν τις διομαδικές σχέσεις καθώς καλλιεργούν καχυποψία και ενισχύουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που διατηρούν τα μέλη της μη-Ρομά τοπικής κοινωνίας για τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά.

Αναφορικά με τους συνεχείς ελέγχους, οι συμμετέχοντες σημειώνουν ότι με αυτό τον τρόπο συμπεριφέρονται, κυρίως, αστυνομικοί που δεν τους γνωρίζουν και πρόσφατα έχουν μετατεθεί στην Κατερίνη. Επιπλέον, περιστατικά διακριτικής συμπεριφοράς εις βάρος τους, από αστυνομικούς υπαλλήλους, αναφέρονται στο πλαίσιο λήψης περιοριστικών μέτρων κατά την περίοδο της πρώτης καραντίνας για τον περιορισμό της πανδημίας του COVID-19. Ενδεικτικά ανέφεραν ότι αστυνομικοί υπάλληλοι, πέραν των ελέγχων που έκαναν στους κατόχους αδειών μετακίνησης, ζητήθηκε από τους Ρομά το κινητό τους τηλέφωνο, αλλά και η προσωπική τους ηλεκτρονική διεύθυνση. Επιπλέον, πραγματοποιούνταν αιφνιδιαστικοί και-σύμφωνα με τους συμμετέχοντες- χωρίς αιτιολόγηση έλεγχοι της Αστυνομίας εντός των σπιτιών των Ρομά κατά τις πρωινές, συνήθως, ώρες: «Τα Ρομά, τα μικρά παιδιά, τρομάζανε. Δηλαδή, το μωρό το δικό σου να σου πει «μπαμπά τι έκανες κι έρχεται η αστυνομία συνέχεια στο σπίτι μας;». Τι απάντηση θα δώσεις σ' αυτό το παιδί; Που έρχεται η αστυνομία συνέχεια στο σπίτι σου και ξυπνάει το μωρό;»

Η άγνοια του νόμου και των απορреουσών υποχρεώσεων και δικαιωμάτων τους, αναδείχθηκε από τους συμμετέχοντες ως ο βασικότερος λόγος αποδοχής της συγκεκριμένης συμπεριφοράς, η οποία, όπως επισημάνθηκε, είχε σοβαρές συνέπειες στους ίδιους, στα παιδιά τους αλλά, όπως αναμένεται, και στις σχέσεις τους με τους μη Ρομά. «Λες και μας βλέπουν σαν εγκληματίες, όταν έρχονται. Με τα λεωφορεία, χωρίς εισαγγελέα, τίποτα, γιατί ξέρουν, λέει θα πάμε εμείς, θα κάνουμε τη δουλειά μας, εμείς δεν ξέρουμε, όμως, για ποιο λόγο έρχονται και μας σηκώνουνε κάθε πρωί. Ποιος ο λόγος; Ο δικός μας ο οικισμός είναι ο πιο καθαρός οικισμός. Να βγει ένας αστυνομικός, τώρα, να μας πει ότι βρήκε κάτι στον οικισμό μας». Οι Ρομά

τονίζουν και πάλι το γεγονός ότι ο καταυλισμός τους είναι ο πιο καθαρός, δίνοντας την εντύπωση ότι καταβάλλουν προσπάθεια για την αλλαγή της εικόνας τους στους μη Ρομά, χωρίς, όμως, να υπάρχει η ανάλογη ανταπόκριση, όπως φαίνεται από τα περιστατικά που περιέγραψαν οι συμμετέχοντες.

1.1.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

Ζητήματα που σχετίζονται με τη διαμεσολάβηση δεν αναδείχθηκαν από τους συμμετέχοντες, καθώς στο σύνολό τους δήλωσαν ότι συνεργάζονται με την αστυνομία και είναι διαθέσιμοι σε κάθε περίπτωση. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση προέκυψε η θετική τους στάση έναντι της διαμεσολάβησης, ως εργαλείο διεκπεραίωσης προσωπικών τους υποθέσεων με τις υπηρεσίες του δημοσίου.

Ένας από τους συμμετέχοντες εργαζόταν ως κοινωνικός διαμεσολαβητής Ρομά στο Κέντρο Κοινότητας Ρομά και ανέφερε ότι υπάρχει συνεργασία με την αστυνομία, όχι με την ιδιότητα του διαμεσολαβητή, αλλά ως μέλος της κοινότητας. Τη διαμεσολάβηση ανάμεσα στην κοινότητα και την αστυνομία έχει αναλάβει ο Πρόεδρος της κοινότητας, ο οποίος βρίσκεται σε επικοινωνία με τις αρχές και συνεργάζεται για την αποτελεσματική και απρόσκοπτη διεκπεραίωση των εργασιών της αστυνομίας. Ωστόσο, τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν στο πλαίσιο της καραντίνας, ελήφθησαν σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, εν αγνοία του Προέδρου, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι αναπτυχθείσες σχέσεις μπορούν να βελτιωθούν περαιτέρω.

1.2 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Σοφάδων-Καρδίτσας

Η εστιασμένη συζήτηση με μέλη της κοινότητας Ρομά των Σοφάδων, στην περιοχή της Καρδίτσας, υλοποιήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2021. Η εστιασμένη συζήτηση πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά λόγω αδυναμίας μετάβασης των ερευνητών στους Σοφάδες στο πλαίσιο προστασίας από τον COVID-19. Στη συνάντηση συμμετείχαν 12 άτομα τα οποία συνδέθηκαν από τον ίδιο χώρο και συγκεκριμένα από το σχολείο της περιοχής. Τη συζήτηση συντόνισε η Δρ. Λίλα Μάστορα, ερευνήτρια - μέλος της ερευνητικής ομάδας της Πράξης. Παρούσα ήταν και η υπεύθυνη της έρευνας, Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ, η οποία είχε ρόλο παρατηρήτριας και υπεύθυνης τήρησης πρακτικών. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα της ανάλυσης της εστιασμένης συζήτησης.

1.2.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων

Κατά την εισαγωγική συζήτηση παρουσιάστηκε το έργο και οι στόχοι του, όπως επίσης και οι στόχοι της συγκεκριμένης ερευνητικής δράσης. Επίσης, καλούμενοι οι συμμετέχοντες να συστηθούν εξοικειώθηκαν με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που αξιοποιήθηκε στην εξ αποστάσεως συζήτηση.

Στη συζήτηση συμμετείχαν 12 άτομα, 11 άνδρες και 1 νεαρή γυναίκα. Με εξαίρεση τον Αντιδήμαρχο των Σοφάδων, οι υπόλοιποι ήταν μέλη των δύο κοινοτήτων οικισμών Ρομά των Σοφάδων. Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες ήταν έμποροι και αγρότες, αλλά άνεργοι κατά την περίοδο διενέργειας της συζήτησης, κυρίως λόγω της πανδημίας του COVID-19. Εξαίρεση αποτελούσε ένας μουσικός αλλά και η νεαρή Ρομά που είναι απόφοιτη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και εργαζόμενοι την περίοδο της έρευνας. Στην πλειοψηφία τους οι άντρες ήταν παντρεμένοι με παιδιά και εγγόνια, αν και ηλικιακά δεν ξεπερνούσαν τα 50 έτη.

1.2.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

Στους Σοφάδες υπάρχουν δύο οικισμοί Ρομά, ο παλιός και ο καινούριος. Ο καινούριος δημιουργήθηκε με κρατική πρωτοβουλία για τη στέγαση του πληθυσμού του παλιού οικισμού και βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα έξω από τους Σοφάδες. Ο καινούριος οικισμός διαθέτει πρόσβαση σε βασικές υποδομές, όπως η ύδρευση, ηλεκτροδότηση και αποχέτευση. Ο παλιός οικισμός, που αριθμεί, βάσει των υπολογισμών των συμμετεχόντων, περίπου 6.000-7.000 άτομα, βρίσκεται εντός της πόλης. Ωστόσο, ένα μέρος του οικισμού αποτελείται από αυτοσχέδιες κατασκευές-παραπήγματα και παράγκες και μεγάλο μέρος της κοινότητας στερείται βασικών παροχών. Ο οικισμός είναι πυκνοκατοικημένος και οικογένειες ζουν, συνήθως, σε ένα δωμάτιο, χωρίς θέρμανση, με αυτοσχέδιες κουζίνες και πολλές φορές χωρίς τουαλέτες, ενώ είναι σύνηθες δύο και τρεις γενιές να συνυπάρχουν σε πολύ μικρά σπίτια. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κάτοικοι, για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε νερό, γεμίζουν και μεταφέρουν δοχεία από πηγές.

Αν και οι συνθήκες διαβίωσης στον παλιό οικισμό είναι πολύ κακές, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η εκπαίδευσή τους. Μία από τις συμμετέχουσες ανέφερε ότι οι δάσκαλοι αδιαφορούν για τους Ρομά μαθητές, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μην αποκτούν γνώσεις. Για την ίδια, η απουσία γνώσης ισοδυναμεί με άγνοια των δικαιωμάτων τους και απουσία αντίδρασης στην καταπάτησή τους. Όλοι οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους με το γεγονός ότι το σχολείο είναι μέσα στον οικισμό, επομένως φοιτούν μόνο παιδιά της κοινότητας Ρομά.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, τα παιδιά δεν έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν ελληνικά, καθώς μεταξύ τους μιλούν τη Ρομανί, δεν υπάρχει ανταγωνισμός και προσπάθεια βελτίωσης. Ένας από τους συμμετέχοντες μίλησε για ρατσιστική συμπεριφορά των δασκάλων στο σχολείο και ανέφερε ένα περιστατικό κατά το οποίο ο δάσκαλος χτύπησε την κόρη του.

Το περιστατικό αυτό γίνεται αφορμή για τη συζήτηση του πιο κεντρικού ζητήματος της εστιασμένης συζήτησης, των προκαταλήψεων. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, παλιότερα οι σχέσεις ανάμεσα στους Ρομά και μη Ρομά της περιοχής ήταν καλύτερες σε σχέση με σήμερα. Σήμερα τα μέλη της κοινότητας αντιμετωπίζουν ρατσιστικές συμπεριφορές καθημερινά, σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής. Από το σχολείο, την αγορά, τη διασκέδαση αλλά και την επίσημη αναγνώρισή τους ως μελών της κοινωνίας των Σοφάδων μέσω της παροχής δημοτικής ενημερότητας. Συγκεκριμένα, όλοι οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι, αν και οι ίδιοι στηρίζουν τα μαγαζιά της πόλης, οι μη Ρομά ιδιοκτήτες τους φέρονται ρατσιστικά και πολλές φορές τους αρνούνται την εξυπηρέτηση. Για παράδειγμα, μια συμμετέχουσα ανέφερε ότι ο κρεοπώλης δεν χρησιμοποιεί γάντια, όταν ετοιμάζει το κρέας για την ίδια, ενώ χρησιμοποιεί για τους μη Ρομά πελάτες. Η ίδια αναφέρει, επίσης, ότι πηγαίνει στην Καρδίτσα για διασκέδαση: «...Αναγκάζομαι να κάνω 30 χιλιόμετρα, για να μην δέχομαι ρατσισμό...».

Η αύξηση περιστατικών ρατσιστικής συμπεριφοράς σε βάρος μελών των κοινοτήτων Ρομά, τα τελευταία χρόνια, αποδίδεται σε διάφορους λόγους. Ο πρώτος είναι η αλλαγή στην αναλογία του πληθυσμού. Όπως αναφέρθηκε κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ο πληθυσμός των Ρομά της περιοχής έχει αυξηθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια, με αποτέλεσμα να αποτελούν πλέον το 60% του πληθυσμού της περιοχής. Αυτή η ποσοστιαία αναλογία αναδεικνύεται από συμμετέχοντα ότι έχει προκαλέσει ένταση ανάμεσα στα μέλη των δύο ομάδων (Ρομά και μη Ρομά), ενώ ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι λόγω της αύξησης του πληθυσμού, πλέον, δεν γνωρίζονται μεταξύ τους τα μέλη των δύο ομάδων. Η ύπαρξη προκαταλήψεων κατά το παρελθόν εξισορροπούσαν από την προσωπική επαφή, ενώ, χωρίς την επαφή πλέον, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα αποτελούν βασική πηγή πληροφοριών για την ομάδα των Ρομά.

Μία από τις συμμετέχουσες ανέφερε ότι ο ρατσισμός αυξάνεται όσο ο πληθυσμός των Ρομά προσπαθεί να βελτιώσει την κατάστασή του μέσω της μάθησης. Θεωρεί ότι η θετική αλλαγή στο εσωτερικό της ομάδας δεν είναι ευπρόσδεκτη από τους μη Ρομά, εννοώντας ότι οι μη Ρομά προτιμούν να παραμένουν οι Ρομά αμαθείς, διατηρώντας τη μειονεκτική τους θέση.

Η συμπεριφορά των μελών της κοινότητας αναφέρθηκε ως ένας παράγοντας ενεργοποίησης στερεοτύπων και ρατσιστικής συμπεριφοράς, επισημαίνοντας ότι έχουν αυξηθεί τα περιστατικά διατάραξης της κοινής ησυχίας ή κλοπών σε βάρος μη Ρομά.

Στην προσπάθειά τους να βρουν διέξοδο και λύση στο ζήτημα της ρατσιστικής αντιμετώπισης, μέλη της κοινότητας προσπάθησαν να ανοίξουν τα δικά τους μαγαζιά. Ωστόσο, αναφέρουν ότι ο δήμος δεν δίνει άδειες σε Ρομά για να ανοίξουν καφετέριες, εστιατόρια και κρεοπωλεία. Αναφέρθηκε μία περίπτωση που Ρομά άνοιξε καφετέρια, αλλά δημιουργήθηκαν πολλά προβλήματα από την αστυνομία.

Από την αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη της κοινότητας Ρομά των Σοφάδων, προέκυψε το ερώτημα σχετικά με την εκπροσώπηση της κοινότητας, με σκοπό την ανάπτυξη συνεργασιών και την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινότητα. Όπως ανέφεραν οι ίδιοι, κατά τις προεκλογικές περιόδους, όλοι οι υποψήφιοι πηγαίνουν στην κοινότητα Ρομά και υπόσχονται βελτιώσεις στη

ζωή τους με αντάλλαγμα τις ψήφους των Ρομά. Οι Ρομά έχουν βασιστεί, κατά περιόδους, σε υποψήφιους πολιτευτές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Οι ίδιοι, αν και έχουν συλλόγους, δεν έχουν κάποιον Πρόεδρο, για να τους εκπροσωπήσει, όπως συμβαίνει σε άλλες περιοχές.

Ο κοινωνικός διαμεσολαβητής Ρομά στο Παράρτημα Ρομά του Κέντρου Κοινότητας της περιοχής συμβάλει κυρίως στη διεκπεραίωση πολλών υποθέσεων, εξυπηρετώντας σε καθημερινή βάση 50 - 60 άτομα.

1.2.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

Οι σχέσεις των Ρομά της περιοχής με την αστυνομία των Σοφάδων χαρακτηρίστηκαν ως «πολύ άθλιες». Τα μέλη της κοινότητας θεωρούν ότι οι αστυνομικοί είναι προκατελημμένοι και ανέφεραν μια σειρά από περιστατικά τα οποία θεώρησαν ρατσιστικά. Όπως είπε ένας από τους συμμετέχοντες *«μας τιμωρούν όλους, επειδή ένας έκανε κάτι»* ή όπως ανέφερε άλλος *«...επειδή ο άλλος έχει κάνει παρανομία, πρέπει να είμαι και εγώ συνένοχος. Και δεν λέει αυτός, λέει εσείς! Δεν μιλάει στον ενικό, μας βάζουν όλους μαζί»*.

Οι συμμετέχοντες αποδέχονται ότι υπάρχουν ανάμεσα στα μέλη της πολυπληθούς ομάδας τους άνθρωποι, οι οποίοι εκδηλώνουν αποκλίνουσες και παραβατικές συμπεριφορές, ωστόσο, θεωρούν ότι η αστυνομία κάνει γενικεύσεις και στοχοποιεί όλα τα μέλη της κοινότητας και, ως απόρροια της στάσης αυτής, υιοθετεί γενικευμένα κατασταλτικά μέτρα. Ενδεικτικά, αναφέρθηκε ότι η αστυνομία προβαίνει σε συνεχείς ελέγχους των «γύφτικων» αυτοκινήτων, κάτι που δεν συμβαίνει με τα αυτοκίνητα των μη Ρομά. Ωστόσο, όπως ανέφερε ένας συμμετέχων, ο αστυνομικός έλεγχος δεν σταματά στο αυτοκίνητο και τα έγγραφα που το αφορούν, αλλά ανέφερε περιστατικό κατά το οποίο ο αστυνομικός ζήτησε να δει το πορτοφόλι του οδηγού και το κινητό του.

Ο έλεγχος και τα προβλήματα με την αστυνομία αυξήθηκαν σημαντικά κατά την περίοδο της πανδημίας. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η αστυνομία βρίσκεται στους τρεις δρόμους του καταυλισμού και σταματά τους Ρομά για ελέγχους μετακίνησης. *«Μας έχουν περικυκλώσει»*, είπε χαρακτηριστικά ένας συμμετέχων, *«...με το μέτρο του περιορισμού της μετακίνησης, η αστυνομία βάζει πρόστιμα και σε μέλη της κοινότητας που μαζεύουν χόρτα στο χωράφι για να τα πουλήσουν στις λαϊκές, αλλά και εκείνους που μαζεύουν ξύλα από τα ποτάμια για να εξασφαλίσουν τη θέρμανση στο σπίτι»*.

Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι αστυνομικοί είναι υπέρμετρα αυστηροί με τους Ρομά θεωρώντας ότι δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους. Όπως είπε ένας από τους συμμετέχοντες, *«τα ξέρω [τα δικαιώματά μου] αλλά δεν θα κάνω τίποτα, γιατί ξέρω ότι δεν θα βρω υποστήριξη από την Πολιτεία. Γιατί έχουμε και δικηγόρους και λένε, θα σου κάνουμε αυτό αλλά μην το πας μέχρι το τέλος. Οι μη τσιγγάνοι θα το πηγαίνανε»*.

Λόγω της συγκεκριμένης κατάστασης, οι Ρομά από τη μεριά τους παραδέχονται ότι, όταν τους σταματάει ένας αστυνομικός, είναι αρνητικοί και έτοιμοι να αντιμετωπίσουν μια άσχημη κατάσταση.

Χαρακτηριστικά, ο διαμεσολαβητής αναφέρει μια αρνητική εμπειρία του σχετική με τον τρόπο λειτουργίας της αστυνομίας απέναντι στους Ρομά: *«...είχα ανοίξει ένα μαγαζί, πρώτη μέρα ήταν γεμάτο κόσμο. Μπαίνει ένας αστυνομικός, κάθεται, κοιτάει, και λέει, -Ποιος είναι το αφεντικό; -Εγώ. -Θέλω ταυτότητες από όλους που είναι εδώ μέσα! Του λέω, - Τι θέλεις; Πήρα μέχρι και βουλευτή τηλέφωνο. Μπήκε ο διευθυντής της αστυνομίας και ζήτησε συγγνώμη. Σταματάει η αστυνομία έξω από το μαγαζί. Μπορεί να μπει κανένας άνθρωπος μέσα στο μαγαζί; ...Όχι»*.

1.2.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

Λόγω της κακής σχέσης με την αστυνομία, ο προληπτικός ρόλος τον οποίο μπορεί η αστυνομία να διαδραματίσει δεν συζητήθηκε, ενώ οι συμμετέχοντες ζήτησαν αρκετές πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί πρακτικά η συνεργασία μεταξύ της κοινότητας και της αστυνομίας για τη βελτίωση της ζωής της κοινότητας.

Οι ίδιοι ανέφεραν ότι δεν εμπιστεύονται την αστυνομία, καθώς δεν τους βοηθάει με τα προβλήματα που έχουν, αφού, ακόμη και σε σοβαρά περιστατικά καθυστερεί πολύ να φτάσει στον καταυλισμό και να επιληφθεί του ζητήματος.

Επίσης, σε περιστατικά που δημιουργούνται μεταξύ των μελών της κοινότητας, η αστυνομία συμβουλεύει να τα βρύνε μόνοι τους. Σε αυτό το σημείο εντοπίζεται και μια αντίληψη των συμμετεχόντων ότι οι αστυνομικοί επιθυμούν να ταλαιπωρηθούν τα μέλη της κοινότητας, καθώς ένας από τους συμμετέχοντες αναφέρει: *«Προτιμώ να μαλώσω και να βγάλω άκρη μόνος μου, μπορεί να πάω νομικά, αλλά δεν θα πάρω την αστυνομία. Ξέρω ότι δεν θα με βοηθήσουν. Και θα μπορούσαμε να γλιτώσουμε τα δικαστήρια, αλλά η αστυνομία προτιμάει να μαλώσουμε και να πάμε στα δικαστήρια παρά να βοηθήσει. Τους λέμε ότι έγινε κάτι και μας λένε, θα τα βρείτε εσείς, θα τα βρείτε...»*. Με λίγα λόγια οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η αστυνομία προτιμά να εμπλακούν τα μέλη της κοινότητας Ρομά σε δικαστικές διαμάχες, παρά να προβεί σε ενέργειες οι οποίες μπορεί να επιλύσουν ένα πρόβλημα.

1.3 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Ηρακλείου- Κρήτης

Η εστιασμένη συζήτηση με μέλη της κοινότητας Ρομά του Ηρακλείου υλοποιήθηκε στις 2 Απριλίου 2021. Η εστιασμένη συζήτηση πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά, συντονίστηκε από την υπεύθυνη έρευνας του έργου, Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ. Παρούσες ήταν και η ερευνήτρια, Δρ. Λίλα Μάστορα, η οποία είχε ρόλο παρατηρήτριας και υπεύθυνης τήρησης πρακτικών, καθώς και η Γεωργία Καλπαζίδου, ειδική εμπειρογνώμονας σε θέματα κοινωνικής διαμεσολάβησης Ρομά και πολιτικών κοινωνικής ένταξης για την έρευνα πεδίου. Η συζήτηση καταγράφηκε μετά από συναίνεση των συμμετεχόντων.

1.3.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων

Κατά την εισαγωγική συζήτηση παρουσιάστηκε το έργο και οι στόχοι του, όπως επίσης και οι στόχοι της συγκεκριμένης ερευνητικής δράσης. Επίσης, κατά τη διάρκεια της εισαγωγής είχαν την ευκαιρία να παρουσιαστούν τα μέλη της ερευνητικής ομάδας και οι συμμετέχοντες, οι οποίοι εξοικειώθηκαν και με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που αξιοποιήθηκε στην εξ αποστάσεως συζήτηση. Στη συζήτηση συμμετείχαν συνολικά 8 άτομα, εκ των οποίων ο ένας ήταν πρόεδρος του Παγκρήτιου Συλλόγου Ρομά, ενώ ο δεύτερος κοινωνικός διαμεσολαβητής Ρομά στο Παράρτημα Ρομά του Κέντρου Κοινότητας δήμου Ηρακλείου.

1.3.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

Στην περιοχή του Ηρακλείου διαβιούν δύο φυλές Ρομά, με διαφορετική γλώσσα, ήθη και έθιμα. Αν και οι δύο ομάδες διαφοροποιούνται, διαμένουν στην ίδια περιοχή, της Νέας Αλικαρνασσού και σύμφωνα με τον έναν συμμετέχοντα, η συνύπαρξή τους είναι αρμονική.

Ο καταυλισμός αριθμεί περίπου 800 άτομα και παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις, καθώς δεν υπάρχει σύνδεση με τα δίκτυα βασικών παροχών ύδρευσης, ηλεκτροδότησης και αποχέτευσης. Υπάρχει μόνο μια πρόχειρη σύνδεση νερού. Σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι είναι η καθαριότητα, η έλλειψη της οποίας αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Ο πληθυσμός και των δύο ομάδων απασχολείται κυρίως με το πλανόδιο εμπόριο, τη μαναβική και τη συλλογή σιδηρικών. Τα συγκεκριμένα επαγγέλματα, «παραδοσιακά», όπως χαρακτηρίστηκαν από έναν συμμετέχοντα, αντιμετωπίζουν προβλήματα, ειδικά κατά την περίοδο της πανδημίας, λόγω της αδυναμίας μετακίνησης, κυρίως των Ρομά που δεν διαθέτουν άδεια μικροπωλητή. Συνεπώς, η επιβίωση πολλών οικογενειών είναι εξαιρετικά δύσκολη. Βέβαια, όπως ανέφερε ένας συμμετέχοντας για τον Κάτω Καταυλισμό, τα μέλη της κοινότητας, έχουν στραφεί τα τελευταία χρόνια και σε άλλα επαγγέλματα. Αρκετές γυναίκες απασχολούνται, κατά την τρέχουσα περίοδο με συμβάσεις στο δήμο Ηρακλείου και συγκεκριμένα στον τομέα της καθαριότητας, ενώ άλλα μέλη της κοινότητας, και πάλι κυρίως γυναίκες, απασχολούνται στον κλάδο του τουρισμού, ειδικότερα σε ξενοδοχεία ή σε εστιατόρια. Η αλλαγή αυτή είναι αποτέλεσμα της οικονομικής δυσχέρειας, αλλά και μιας αλλαγής που έχει συμβεί στο εσωτερικό της ομάδας των Ρομά. Συγκεκριμένα, εντοπίζεται μια πρόθεση εξωστρέφειας καθώς, όπως ανέφεραν όλοι οι συμμετέχοντες, φαίνεται να επιθυμούν και να προσπαθούν ενεργά τα μέλη της κοινότητας να βγουν από τα στενά όρια της ομάδας.

Όπως αναφέρθηκε από συμμετέχουσα στη συζήτηση, πραγματοποιείται μια κοινωνική αλλαγή, αργή, αλλά σταθερή, με τις νεότερες, σε ηλικία, οικογένειες να αντιλαμβάνονται την αξία της εκπαίδευσης και να προσανατολίζονται στη μισθωτή εργασία.

Σύμφωνα με την ίδια συμμετέχουσα, η συμμετοχή των γυναικών Ρομά στον τομέα της καθαριότητας του δήμου, η καθημερινή τους παρουσία και αλληλεπίδραση με τους μη Ρομά, έχει συμβάλλει στην αλλαγή των ισχυρών προκαταλήψεων και στερεοτύπων που διατηρεί η τοπική κοινωνία για τη συγκεκριμένη ομάδα και τα μέλη της. Οι γυναίκες Ρομά συμβάλουν στην αλλαγή εδραιωμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων απέναντι στους Ρομά. Η συμμετέχουσα υποστηρίζει ότι αυτές οι ενέργειες των Ρομά πείθουν πιο αποτελεσματικά την κοινωνία συγκριτικά με άλλες δράσεις που αναπτύσσει η Πολιτεία. Αν και η άποψη αυτή είναι βάσιμη, πρέπει να σημειωθεί ότι τοποθετείται το βάρος, κατά κύριο λόγο, στους Ρομά, ενώ μειώνεται η ευθύνη της Πολιτείας για τη διασφάλιση της ειρηνικής και με σεβασμό συνύπαρξης των μελών διαφορετικών ομάδων.

Γενικά, παρατηρείται βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα σε Ρομά και μη Ρομά, καθώς φαίνεται αυξημένη η αλληλεπίδρασή τους. Η παρέμβαση των δασκάλων της περιοχής συνδέεται από τους συμμετέχοντες με την αλλαγή αυτή μιας και γίνεται αναφορά σε αλλαγή της στάσης των γονιών μη Ρομά παιδιών απέναντι στη φοίτηση των παιδιών τους σε σχολείο όπου φοιτούν και Ρομά παιδιά. Επιπλέον, η δράση των δασκάλων συνδέεται και με την αύξηση της κοινωνικής επαφής και της ανάπτυξης σχέσεων φιλίας ανάμεσα σε μη Ρομά και Ρομά παιδιά, με την είσοδο, μάλιστα, μη Ρομά παιδιών εντός του καταυλισμού, γεγονός που δεν ήταν δυνατό τα προηγούμενα χρόνια. Οι γονείς των μη Ρομά παιδιών δεν δεχόταν παλιότερα να φοιτούν τα παιδιά τους στο ίδιο σχολείο με Ρομά.

Η αλλαγή αυτή, όπως υποστηρίχτηκε, οφείλεται στη δράση των δασκάλων. Όπως ειπώθηκε, υπάρχουν κάποια παιδιά που τελείωσαν το σχολείο και κάποια που πηγαίνουν τώρα στο γυμνάσιο, «... αλλά έχουμε το πρόβλημα ότι, αν ένα παιδί σταματήσει το σχολείο, θα το αρραβωνιάσει ο γονιός στα 16-17. Είναι μάστιγα...».

Η αξία της εκπαίδευσης που φαίνεται ότι αναγνωρίζεται πλέον περισσότερο από τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά της περιοχής, συνδέεται και με ένα σημαντικό ζήτημα που απασχολεί τις κοινότητες Ρομά όλης της επικράτειας, αυτό των πρώιμων γάμων. Όπως αναφέρει ένας από τους συμμετέχοντες, όταν ένα παιδί σταματήσει το σχολείο, ο γονιός θα προχωρήσει σε αρραβώνα και γάμο του παιδιού ακόμη και σε ηλικία 15 χρονών. Το ζήτημα των πρώιμων γάμων χαρακτηρίζεται ως «μάστιγα» με πολλές συνέπειες για την κοινότητα.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα των συμμετεχόντων, παρατηρούνται θετικές αλλαγές που αφορούν, κυρίως, τις σχέσεις μεταξύ των Ρομά και μη Ρομά, ωστόσο, όπως αναφέρουν, τα προβλήματα από τις κακές συνθήκες διαβίωσης παραμένουν, ενώ τονίζουν ότι το ίδιο το κράτος παραβιάζει τα δικαιώματα των Ρομά. Προσεγγίζοντας τις κοινότητες μόνο για ψηφοθηρικούς λόγους, οι εκάστοτε κυβερνήσεις, θεωρείται ότι δεν μεριμνούν για τις κοινότητες και την ένταξή τους λόγω του πολιτικού κόστους που θα είχε η εφαρμογή μιας ενταξιακής πολιτικής.

Αντίστοιχα, όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν ότι βιώνουν ρατσισμό κατά τις συναλλαγές τους με τις υπηρεσίες και φορείς του κράτους, ανάμεσά τους και η αστυνομία, όπως θα δούμε και στην επόμενη ενότητα.

1.3.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

Το αστυνομικό μέγαρο του Ηρακλείου γειτνιάζει με τον καταυλισμό των Ρομά φέρνοντας τις δύο ομάδες πολύ κοντά, τουλάχιστον χωροταξικά. Συμμετέχοντες και Πρόεδρος του Παγκρητικού συλλόγου Ρομά (ο προαύλιος χώρος της έδρας του συλλόγου συνορεύει με το Αστυνομικό Μέγαρο), αναφέρθηκαν στις πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της συνεργασίας στις οποίες έχουν προχωρήσει με την Ένωση Αστυνομικών Υπαλλήλων. Όπως αναφέρει, η Ένωση Αστυνομικών συμμετέχει στις ετήσιες γιορτές για την Παγκόσμια Ημέρα Ρομά, ενώ διοργανώνουν, συχνά, ποδοσφαιρικούς αγώνες στους οποίους συμμετέχουν μέλη του συλλόγου και της Ένωσης. Οι δράσεις αυτές βοηθούν στην καλλιέργεια θετικών σχέσεων.

Η σημασία και η αναγκαιότητα των δράσεων αυτών αποδεικνύεται, όταν τον λόγο παίρνει ο διαμεσολαβητής Ρομά που παρουσιάζει, σε αντίθεση με όσα προηγήθηκαν, μια ιδιαίτερα αρνητική εικόνα, αναφορικά με τη συμπεριφορά των μελών της αστυνομίας απέναντι στα μέλη των κοινοτήτων Ρομά. Ο συμμετέχων αναφέρει ότι η αστυνομία διαθέτει πολλά στοιχεία σχετικά με τα μέλη των κοινοτήτων, καθώς έχει διαπιστώσει ότι οι αστυνομικοί γνωρίζουν τα ονόματά τους και αυτά των οικογενειών τους, χωρίς να χρειάζεται να υποδείξουν οι ίδιοι την ταυτότητά τους. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στους συνεχείς ελέγχους που πραγματοποιούν οι αστυνομικοί σε αυτοκίνητα τα οποία θεωρούν ή αναγνωρίζουν ότι ανήκουν σε Ρομά και, μάλιστα, όπως αναφέρει ένας από τους συμμετέχοντες, προσπαθούν να βρουν κάποια παράβαση, για να επιβάλουν πρόστιμα. Η συμπεριφορά των αστυνομικών απέναντι στους Ρομά κατά τους ελέγχους χαρακτηρίζεται, κατά κύριο λόγο, από έλλειψη σεβασμού.

Εκτός από τους ελέγχους των αυτοκινήτων, είναι συχνοί και οι έλεγχοι στους καταυλισμούς. Όπως περιγράφει ένας από τους συμμετέχοντες: *«Αν έρθει ένα περιπολικό, για να ρωτήσει κάτι, δεν υπάρχει αναστάτωση. Αν γίνεται έφοδος, υπάρχει αναστάτωση. Αν στέλνεις μέσα 200 άντρες της αστυνομίας, όπως είναι τα ΟΠΚΕ και να είναι κουκουλοφόροι και τα λουπά σε μικρά παιδάκια με τα αυτόματα, είναι ένα πρόβλημα...».*

Ο διαμεσολαβητής συμπληρώνει ότι, όταν κάνει έφοδο η αστυνομία στον καταυλισμό, δημιουργεί έντονο φόβο. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι αστυνομικοί προχωρούν σε προσβολές, χρησιμοποιούν υβριστικό λόγο και διατηρούν μια στάση που υποδεικνύει ότι αδιαφορούν για τους κατοίκους του καταυλισμού. *«...Θα υπάρχει προσβολή, βρισιές, θα μπω μέσα και θα κάνω ό,τι γουστάρω και δεν με νοιάζει το παιδί σου που είναι 2 χρονών και με βλέπει και το κάνω να κλαίει μπροστά σου. Είμαι αστυνομικός, μπαίνω μέσα και κάνω ό,τι γουστάρω. Δεν με νοιάζει που είναι το σπίτι σου και ότι το σπίτι σου στεγάζει την οικογένειά σου. [...] Θεωρώ ότι [η αιτία αυτής της συμπεριφοράς] είναι καθαρά, επειδή μπαίνουν σε ένα καταυλισμό Ρομά».*

Η ίδια συμπεριφορά εκδηλώνεται και στην περίπτωση μεταφοράς μελών της Ρομά κοινότητας στο αστυνομικό τμήμα για κάποια παράβαση. Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες ανέφεραν διακριτική συμπεριφορά και έντονη προκατάληψη απέναντί τους, λόγω της καταγωγής τους, ενώ ο ένας εξ' αυτών αναφέρθηκε και σε περιστατικό βίας εναντίον του από αστυνομικούς εντός του αστυνομικού τμήματος.

Αναφορικά με την παραβατικότητα, φαίνεται ότι στον ένα καταυλισμό, όπου εδρεύει και ο Παγκρητίος Σύλλογος Ρομά, η παραβατικότητα είναι ελάχιστη. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η παραβατικότητα έχει εξαιρεθεί κατά 90%. Σημαντικό ρόλο σε αυτό φαίνεται να έχει παίξει η μεταφορά του Αστυνομικού Μεγάρου στην περιοχή. Δεν υφίσταται εμπορεία ναρκωτικών, κατά τα λεγόμενά τους, ενώ η παραβατικότητα οφείλεται σε περιπτώσεις ανέχειας και μεγάλης ανάγκης.

Αντιθέτως, στον κάτω καταυλισμό, σύμφωνα με τα λεγόμενα των συμμετεχόντων, η παραβατικότητα έχει αυξηθεί μετά την εγκατάσταση στον καταυλισμό οικογενειών από άλλα μέρη της Ελλάδας. Σύμφωνα με τον συμμετέχοντα, τα μέλη της κοινότητας απευθύνθηκαν στην αστυνομία, όταν η παραβατική συμπεριφορά υπέπεσε στην αντίληψη τους. Ωστόσο, η απόκριση της αστυνομίας, σύμφωνα κατά τα λεγόμενα ήταν: «...βρείτε τα μεταξύ σας...».

Αποτέλεσμα της προκατειλημμένης συμπεριφοράς των αστυνομικών απέναντι στους Ρομά είναι, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες και η αρνητική στάση των Ρομά απέναντί τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι συμμετέχοντες προτείνουν την οργάνωση δράσεων ευαισθητοποίησης των μελών και των δύο μερών, όπως θα ήταν η επίσκεψη των αστυνομικών στους καταυλισμούς και η αλληλεπίδραση. Μέσω της επαφής θα μειωθεί, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η καχυποψία που τρέφουν οι Ρομά για τους αστυνομικούς, θα βοηθούσε στο να κατανοήσουν οι Ρομά την αρνητική στάση που διατηρούν οι αστυνομικοί για τους Ρομά. Συνεπώς, προτείνεται από τους συμμετέχοντες η δημιουργία ενός πλαισίου επικοινωνίας και διαλόγου μεταξύ των δύο ομάδων για τη βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης.

1.3.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

Αν και οι δράσεις με τους αστυνομικούς για την επαφή και τη γνώση των δύο μερών προτάθηκε και από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, η συνεργασία με την αστυνομία, κυρίως, με τη χρήση της διαμεσολάβησης ως εργαλείο για την πρόληψη της παραβατικότητας, δεν αναπτύχθηκε ως ιδέα.

Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ο διαμεσολαβητής βρίσκεται στη συγκεκριμένη θέση πολύ λίγο καιρό και επικεντρώνεται στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης με τα μέλη των δύο κοινοτήτων Ρομά που ζουν εντός του ίδιου καταυλισμού.

Ωστόσο, ένας συμμετέχων ανέφερε το εξής: «Αν καταφέρουμε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε με την αστυνομία και να βρούμε λύσεις από κοινού για ζητήματα που μας απασχολούν, τα πράγματα θα βελτιωθούν. Πρέπει να μπόουνε τα σωστά θεμέλια».

Παρά τις δυσκολίες, η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια είναι ζητούμενα για τους συμμετέχοντες που φάνηκαν ανοιχτοί και πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε δράσεις που προωθούν την αλληλεπίδραση, γνώση και κατανόηση των δύο πλευρών, των Ρομά και των αστυνομικών.

1.4 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Τρικάλων-Θεσσαλίας

Η εστιασμένη συζήτηση με μέλη της κοινότητας Ρομά της περιοχής Τρικάλων υλοποιήθηκε την 1^η Απριλίου 2021. Η εστιασμένη συζήτηση οργανώθηκε από το ΚΕ.ΜΕ.Α και πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά με τη χρήση του προγράμματος Microsoft Teams. Στη συζήτηση συμμετείχαν 9 άτομα, μέλη των τοπικών κοινοτήτων Ρομά. Το συντονισμό της συζήτησης ανέλαβε η Δρ. Λίλα Μάστορα, ερευνήτρια, μέλος της ερευνητικής ομάδας του έργου. Παρούσες ήταν η συντονίστρια της ερευνητικής ομάδας, Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ, η οποία είχε ρόλο παρατηρήτριας και υπεύθυνης τήρησης πρακτικών, καθώς και η Γεωργία Καλπαζίδου, ειδική εμπειρογνώμονας σε θέματα κοινωνικής διαμεσολάβησης Ρομά και πολιτικών κοινωνικής ένταξης για την έρευνα πεδίου. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα της ανάλυσης της εστιασμένης συζήτησης.

1.4.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων

Η εισαγωγική συζήτηση στόχευε στην παρουσίαση του έργου και των στόχων της εστιασμένης συζήτησης. Μετά την παρουσίαση του έργου, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τον εαυτό τους, ώστε να γνωριστεί η ομάδα και να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά η συζήτηση, ενώ εξοικειώθηκαν και με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που αξιοποιήθηκε στην εξ αποστάσεως συζήτηση.

Στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης των Τρικάλων συμμετείχαν 9 άτομα-μέλη των τοπικών κοινοτήτων Ρομά, στο σύνολό τους άνδρες. Τέσσερις από τους συμμετέχοντες συνδέθηκαν, ανά ζεύγη, ενώ οι υπόλοιποι ατομικά. Επίσης, τέσσερις από τους συμμετέχοντες εκπροσωπούσαν επίσημους συλλόγους των τοπικών κοινοτήτων, δύο συμμετέχοντες προετοίμαζαν τη δημιουργία ενός νέου συλλόγου, ενώ δύο συμμετέχοντες διεκδικούσαν τη θέση του κοινωνικού διαμεσολαβητή Ρομά της περιοχής.

1.4.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

Πέντε από τους συμμετέχοντες στη συζήτηση ανήκαν στην κοινότητα Ρομά του Κηπακίου, ενώ δύο ήταν μέλη της κοινότητας Ρομά του Πύργου ο οποίος συνδέεται με την κοινότητα Καλαμάκι ή αλλιώς Ρογγιά που βρίσκεται 5 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη των Τρικάλων. Το Κηπάκι είναι η μεγαλύτερη κοινότητα Ρομά στα Τρίκαλα, ενώ η κοινότητα Ρομά του Πύργου είναι η παλαιότερη. Τα μέλη των δύο κοινοτήτων έχουν διαφορετική καταγωγή, έθιμα και γλώσσα.

Η κοινότητα του Πύργου, καθώς βρίσκεται εντός σχεδίου πόλης, έχει πρόσβαση σε όλες τις απαραίτητες υποδομές, όπως ηλεκτροδότηση, υδροδότηση και αποχέτευση. Αντιθέτως, η κοινότητα Κηπακίου παρουσιάζει αρκετές ελλείψεις, αναφορικά με τις βασικές υποδομές, καθώς ένα μέρος του οικισμού του Κηπακίου είναι εκτός σχεδίου πόλεως. Το κομμάτι αυτό της κοινότητας δεν είναι συνδεδεμένο στο δίκτυο αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, ενώ έχει γίνει η σύνδεση με το δίκτυο υδροδότησης. Οι κατοικίες που βρίσκονται εκτός του σχεδίου πόλεως είναι, κυρίως, πρόχειρες κατασκευές και παραπήγματα που, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, καλύπτουν τις ανάγκες στέγασης του πληθυσμού που αυξάνεται, λόγω της δημιουργίας οικογένειας από τους Ρομά σε μικρή ηλικία. Οι προσπάθειες για τη βελτίωση των

συνθηκών διαβίωσης εντός του οικισμού περιλαμβάνουν τη δημιουργία πεζοδρομίων, η οποία ολοκληρώθηκε, ενώ με αυτή την τοποθέτηση γίνεται προσπάθεια τήρησης της καθαριότητας.

Παράλληλα, όπως ανέφεραν τα μέλη της κοινότητας, προωθείται η εργασία των μελών της κοινότητας στον δήμο Τρικκαίων και, συγκεκριμένα, στον τομέα της καθαριότητας. Έχοντας αυτό τον στόχο, ενθαρρύνεται η συμμετοχή των μελών της κοινότητας στα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Η αδυναμία τηλεφωνικής σύνδεσης και σύνδεσης στο διαδίκτυο, αναφέρθηκε ως εμπόδιο στην εκπαίδευση των παιδιών, καθώς, ειδικά κατά την περίοδο της πανδημίας και την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, τα παιδιά της κοινότητας αδυνατούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματά τους. Επιπλέον, αναφορικά με την εκπαίδευση, αναφέρθηκε ότι τα παιδιά φοιτούν σε σχολείο έξω ακριβώς από τον οικισμό, όπου δεν φοιτούν καθόλου μη Ρομά παιδιά. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, οι γονείς των μη Ρομά παιδιών προτιμούν να εγγράφουν τα παιδιά τους σε άλλα σχολεία. Η απουσία μη Ρομά παιδιών θεωρείται από τους συμμετέχοντες αρνητική για την εξέλιξη των Ρομά παιδιών. Το ποσοστό αναλφαβητισμού είναι πολύ υψηλό στον οικισμό, αλλά γίνονται προσπάθειες για αλλαγή της κατάστασης. Μάλιστα, υπάρχει συνεργασία με τους δασκάλους, ενώ ο Πρόεδρος του Σωματίου Ρομά Κηφακίου που συμμετείχε στην εστιασμένη συζήτηση είναι και Πρόεδρος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων ενός Γυμνασίου των Τρικάλων. Το γεγονός αυτό αναφέρθηκε από τον ίδιο ως απόδειξη της βελτίωσης της κατάστασης των Ρομά και της μεγαλύτερης αποδοχής τους από την τοπική κοινωνία.

Η ίδια αλλαγή αναφέρεται και από τους εκπροσώπους των κοινοτήτων του Πύργου και του Καλαμακίου. Οι ίδιοι, βέβαια, αναφέρουν ότι ο βασικότερος λόγος για τις καλές σχέσεις των κοινοτήτων τους με τους μη Ρομά είναι η μακροχρόνια συμβίωση. Ο οικισμός του Πύργου βρίσκεται εντός του αστικού ιστού και τα μέλη της κοινότητας γειτνιάζουν με τα μη Ρομά μέλη της τοπικής κοινωνίας. Όπως και οι συμμετέχοντες από το Κηπάκι, αναφέρουν ότι οι σχέσεις με τις δημοτικές Αρχές, αλλά και με τα σχολεία, είναι άριστες και τονίζουν ότι δεν υφίσταται, πλέον, ρατσισμός.

Βέβαια, ένας από τους νεαρούς συμμετέχοντες, ανέφερε ότι στο σχολείο, το οποίο και άφησε, καθώς δούλευε παράλληλα και δεν τα κατάφερε, οι δάσκαλοι δεν του έδιναν σημασία, ενώ και οι συμμαθητές του δεν του μιλούσαν εκτός του πλαισίου του σχολείου. Ο ίδιος είναι, πλέον, Αντιπρόεδρος του Σωματίου της κοινότητάς του, πατέρας και μαθητής στο σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας, ενώ διεκδικεί τη θέση του κοινωνικού διαμεσολαβητή στο Παράρτημα Ρομά του Κέντρου Κοινότητας.

Το μεγαλύτερο ζήτημα για τα μέλη της κοινότητας του Πύργου είναι η απασχόληση. Τα περισσότερα μέλη της κοινότητας απασχολούνται με το εμπόριο, χωρίς, όμως, να έχουν τη δυνατότητα να εκδώσουν άδειες μικροπωλητή.

1.4.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

Οι σχέσεις με την αστυνομία χαρακτηρίστηκαν ως άριστες από όλους τους συμμετέχοντες. Η αστυνόμευση χαρακτηρίστηκε ως απαραίτητη και θετική για την ασφάλεια των μελών των κοινοτήτων. Οι εκπρόσωποι και των δύο κοινοτήτων ανέφεραν ότι έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά παραβατικότητας που αφορούν, κυρίως, την ηχορύπανση και παραβάσεις του Κ.Ο.Κ.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήθηκαν οι έλεγχοι στην είσοδο και την έξοδο των κοινοτήτων και πραγματοποιούνται πολλοί έλεγχοι στα αυτοκίνητα. Όπως ανέφεραν ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος του συλλόγου των Ρομά του Πύργου και του Καλαμακίου που συμμετείχαν στη συζήτηση, πραγματοποίησαν συνάντηση με τη Διεύθυνση της Αστυνομίας για να συζητήσουν το ζήτημα αυτό και την ανάγκη μετακίνησης από και προς τις κοινότητες. Οι ίδιοι ανέφεραν ότι συνεργάζονται με την αστυνομία, βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και βοηθούν, όπου χρειάζεται.

1.4.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

Όλοι οι συμμετέχοντες είχαν γνώση της έννοιας της διαμεσολάβησης, κυρίως μέσω της δράσης του προηγούμενου κοινωνικού διαμεσολαβητή Ρομά και υποστήριξαν όλοι την άποψη ότι η διαμεσολάβηση είναι απαραίτητη για την επίτευξη θετικής αλλαγής εντός των κοινοτήτων Ρομά και συνεπώς τη βελτίωση των σχέσεων με τους μη Ρομά.

Συγκεκριμένα, η κοινότητα του Κηπακίου διέθετε στο Κέντρο Κοινότητας κοινωνικό διαμεσολαβητή Ρομά, ο οποίος, μέχρι τον πρόσφατο θάνατό του, συνέβαλε στη βελτίωση της ζωής των μελών της κοινότητας. Οι εκπρόσωποι της κοινότητας Πύργου και Καλαμακίου τόνισαν το κενό στις κοινότητές τους και ανέφεραν ότι έχουν υποβάλει πρόταση για εισαγωγή του θεσμού του διαμεσολαβητή σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες για την απρόσκοπτη επικοινωνία των μελών των κοινοτήτων, κυρίως των αναλφάβητων με τους υπαλλήλους των υπηρεσιών. Οι ίδιοι υποστήριξαν ότι μέσα από την επικοινωνία και την ενημέρωση μπορεί σταδιακά να βελτιωθεί το επίπεδο ζωής των μελών των κοινοτήτων Ρομά.

Τον ρόλο του διαμεσολαβητή, για την κοινότητα του Πύργου και του Καλαμακίου, έχουν αναλάβει οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στη συζήτηση, ως εκπρόσωποι του Συλλόγου. Κυρίως σε ζητήματα που αφορούν την αστυνομία, οι δύο συμμετέχοντες αποτελούν το σημείο αναφοράς και τους βασικούς συνεργάτες της Ειδικής Ομάδας Ρομά που έχει συσταθεί στην Αστυνομική Διεύθυνση Τρικάλων. Αν και οι συμμετέχοντες δεν γνώριζαν ότι η συγκεκριμένη ομάδα της αστυνομίας επικεντρώνεται στην επίλυση ζητημάτων των κοινοτήτων Ρομά, γνώριζαν τη σύστασή της και βρίσκονταν, ήδη, σε συνεργασία με τα μέλη της. Η συνεργασία και η επικοινωνία με την αστυνομία θεωρήθηκε απαραίτητη και αυτονόητη.

1.5 Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών κοινοτήτων Ρομά Δυτικής Αττικής

Η εστιασμένη συζήτηση με μέλη της κοινότητας Ρομά της Δυτικής Αττικής υλοποιήθηκε στις 19 Μαρτίου 2021 από τις 12:30 μέχρι τις 14:30. Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς στη μετακίνηση και στη διενέργεια δράσεων με φυσική παρουσία, η ομαδική συζήτηση διενεργήθηκε ηλεκτρονικά με τη χρήση του προγράμματος Microsoft Teams, με τη συμμετοχή οχτώ (8) μελών της κοινότητας Ρομά της περιοχής. Η συζήτηση συντονίστηκε από την Δρ. Λίλα Μάστορα, ερευνήτρια, μέλος της ερευνητικής ομάδας του έργου. Παρούσες ήταν και η συντονίστρια της ερευνητικής ομάδας Δρ. Στέλλα Παπαμιχαήλ, η οποία είχε ρόλο παρατηρήτριας και υπεύθυνης τήρησης πρακτικών, καθώς και η Γεωρία Καλπαζίδου, ειδική εμπειρογνώμονας σε θέματα κοινωνικής διαμεσολάβησης Ρομά και πολιτικών κοινωνικής ένταξης για την έρευνα πεδίου.

1.5.1 Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση των συμμετεχόντων

Η εισαγωγική συζήτηση στόχευε στην παρουσίαση του έργου και των στόχων της εστιασμένης συζήτησης. Μετά την παρουσίαση του έργου, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τον εαυτό τους, ώστε να γνωριστεί η ομάδα και να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά η συζήτηση, ενώ εξοικειώθηκαν και με τη χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας που αξιοποιήθηκε στην εξ αποστάσεως συζήτηση.

Στη συζήτηση συμμετείχαν συνολικά 8 άτομα, 6 άνδρες και 2 γυναίκες. Πέντε από τους οκτώ συμμετέχοντες, παράλληλα με τη βασική επαγγελματική τους δραστηριότητα, ήταν κοινωνικοί διαμεσολαβητές Ρομά που διαμένουν σε περιοχές της Δυτικής Αττικής σε κοινότητες Ρομά και τρεις, μέλη των κοινοτήτων Ρομά της περιοχής.

1.5.2 Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

Η Δυτική Αττική περιλαμβάνει αρκετές περιοχές με κοινότητες Ρομά, οι οποίες παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, στην εστιασμένη συζήτηση συμμετείχαν Ρομά των Άνω Λιοσίων, του Ζεφυρίου και του Μενιδίου. Όλες οι περιοχές χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλά ποσοστά παραβατικότητας και εγκληματικότητας. Το φαινόμενο έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης, που ζημίωσε πολύ περισσότερο, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, τις περιθωριοποιημένες ομάδες. Η έλλειψη εργασίας, αλλά και η απουσία κρατικών παρεμβάσεων είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των παραβατικών συμπεριφορών που αφορά, κυρίως, το εμπόριο των ναρκωτικών. Η έντονη παραβατική δραστηριότητα αφορά συγκεκριμένες γειτονίες των περιοχών αυτών, στις οποίες είναι πολύ δύσκολο να μπει κανείς, ακόμη και Ρομά. Κάτοικοι των περιοχών αυτών οι οποίοι δεν εμπλέκονται σε τέτοιου είδους δραστηριότητες, ζουν σε «ομηρία», όπως ανέφερε ένας συμμετέχων, ενώ ακόμη και οι μετακινήσεις από και προς τη γειτονιά τους, αποτελεί μια πρόκληση, καθώς καθημερινά καταφτάνουν στις περιοχές αυτές, με τις δημόσιες συγκοινωνίες, χρήστες ουσίων από όλη την Αθήνα.

Οι συνθήκες διαβίωσης είναι δύσκολες σε όλες τις περιοχές, με ιδιαίτερο πρόβλημα να παρουσιάζεται στον Ασπρόπυργο, κυρίως στις γειτονίες πίσω από τη χωματερή, όπου και πολλοί Ρομά απασχολούνται. Τα μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας ζουν σε παράγκες και παραπήγματα, χωρίς να υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές. Στον Ασπρόπυργο υπάρχει παραβατικότητα σε μικρότερο επίπεδο σε σχέση με της υπόλοιπες περιοχές, η οποία οφείλεται, κυρίως, στην αδυναμία βιοπορισμού. Επιπλέον, ο οικισμός Νέα Ζωή έχει όλα τα χαρακτηριστικά του γκέτο, καθώς εντός αυτού υπάρχουν και παραβατικές ομάδες. Οι κάτοικοι δεν έχουν πρόσβαση σε αγαθά και, ειδικά τα παιδιά, δεν έχουν το θετικό πρότυπο, δεν έχουν πρόσβαση στην άθληση και τη μάθηση. Η κακή κατάσταση της περιοχής, κατά τους συμμετέχοντες, οφείλεται κυρίως στη δημοτική Αρχή, εναντίον της οποίας έχουν κινηθεί πολλές φορές δικαστικά οι κοινότητες Ρομά για καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η δημοτική Αρχή έχει αποκλείσει και περιθωριοποιήσει τη συγκεκριμένη ομάδα, αλλά κυρίως μέσω των ενεργειών και παραλείψεων της έχει ενισχύσει τη δημιουργία εχθρικού κλίματος ανάμεσα στους Ρομά και στους μη Ρομά κατοίκους της περιοχής.

Επιπλέον, έχουν καλλιεργηθεί και από τη δημοτική Αρχή αρνητικές σχέσεις ανάμεσα στους Ρομά και στους παλιννοστούντες Πόντιους. Εκτός από τα προνόμια που απολαμβάνουν οι Πόντιοι, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, προχωρούν και σε παραβατικές ενέργειες, οι οποίες καταλογίζονται στους Ρομά. Η δημοτική Αρχή γκρέμισε τα σπίτια των Ρομά θεωρώντας τα «σκουπίδια». Είναι ενδιαφέρον ότι κεντρική θέση στη δημοτική αρχή κατέχει μέλος της ομάδας των Ποντίων. Επιπλέον, η δημοτική αρχή εμποδίζει την εγγραφή των Ρομά ως δημοτών, με αποτέλεσμα οι Ρομά κάτοικοι των περιοχών να μην έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη ζωή της τοπικής κοινωνίας. Επίσης, οι Ρομά δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν ρατσιστική συμπεριφορά καθημερινά σε δημόσιες υπηρεσίες και, ενώ έπρεπε να υπάρχει Παράρτημα Ρομά στο Κέντρο Κοινότητας του δήμου για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού, η δημοτική Αρχή δεν προχωρά στη δημιουργία του. Τέλος, οι συμμετέχοντες αναφέρουν ρατσιστική συμπεριφορά από την ίδια τη δημοτική Αρχή.

Οι σχέσεις τους με τους μη Ρομά κατοίκους δεν είναι καλή, καθώς υπάρχουν εκδηλώσεις ρατσιστικής συμπεριφοράς σε καθημερινή βάση. Για παράδειγμα, κάποιοι καταστηματάρχες αρνούνται την εξυπηρέτηση σε Ρομά. «Σαν να είμαστε ο κορονοϊός εμείς και θα πάμε να τους βλάψουμε...». Όπως λέει χαρακτηριστικά ένας από τους συμμετέχοντες «Θέλουν να μας απομακρύνουν από την υπόλοιπη κοινωνία». Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην περιοχή δεν πηγαίνουν ταχυμεταφορείς ή δεν προσφέρονται άλλες μεταφορικές υπηρεσίες, επειδή θεωρείται άκρως επικίνδυνη.

Οι δυσκολίες σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής και οι έντονες διακρίσεις που βιώνουν τα μέλη των συγκεκριμένων κοινοτήτων, δημιουργούν έντονα αρνητικά συναισθήματα και εντείνουν την εχθρική διάθεση ανάμεσα στα μέλη των Ρομά και μη Ρομά. Επιπλέον, τα μέλη των κοινοτήτων αναγκάζονται πολλές φορές να αποκρύπτουν τη Ρομά ταυτότητά τους, ώστε να μπορέσουν να εργαστούν αλλά και να διεκπεραιώσουν διάφορες αναγκαίες υποχρεώσεις. Η απόκρυψη και η απόρριψη ουσιαστικά της ταυτότητας του Ρομά, προκαλεί τύψεις στα άτομα που νιώθουν ότι προδίδουν την ομάδα τους, ενώ, παράλληλα, νιώθουν ότι εξαπατούν τους μη Ρομά ανθρώπους με τους οποίους έρχονται σε επαφή.

1.5.3 Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

Η αστυνομία λειτουργεί καθαρά επιχειρησιακά και κατασταλτικά στις συγκεκριμένες περιοχές, λόγω της γκετοποίησης και της αυξημένης εγκληματικότητας. Αν και πραγματοποιεί επιχειρήσεις, η αστυνομία δεν ανταποκρίνεται στις κλήσεις των κατοίκων, όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Ως εκ τούτου, οι κάτοικοι των περιοχών αυτών, σύμφωνα πάντα με τους συμμετέχοντες, έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στην αστυνομία. «Εκατοντάδες φορές στην 20ετη διαμονή μου στην περιοχή έχω καλέσει την αστυνομία, αλλά δεν έχουν ανταποκριθεί ποτέ. Απαξιού ο νόμος».

1.5.4 Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας–Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες είναι οι ίδιοι διαμεσολαβητές και υποστηρίζουν το θεσμό ως μέσο βελτίωσης των σχέσεων με την αστυνομία και την τοπική κοινωνία. Έχοντας εργαστεί και σε άλλες περιοχές, οι συμμετέχοντες έχουν δει τα θετικά αποτελέσματα του θεσμού του κοινωνικού διαμεσολαβητή, καθώς πολλά ζητήματα προλαμβάνονται, οι αστυνομικοί ανασχηματίζουν τα αρνητικά στερεότυπα που έχουν για τους Ρομά, υιοθετούν μια περισσότερο θετική στάση και παρέχουν υποστήριξη στην ομάδα .

Η διαμεσολάβηση, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, μπορεί να υλοποιηθεί παντού και να λειτουργήσει, αλλά χρειάζεται να υπάρχει ικανός αριθμός διαμεσολαβητών για τον εκάστοτε πληθυσμό. Ο μικρός διαθέσιμος αριθμός διαμεσολαβητών στη Δυτική Αττική δεν μπορεί να υποστηρίξει την περιοχή καλύπτοντας της ανάγκες της. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η εκπαίδευση μελών των Ρομά κοινοτήτων για την ανάληψη του ρόλου του διαμεσολαβητή.

Από την πλευρά των υπολοίπων μελών των κοινοτήτων Ρομά διαπιστώθηκε καχυποψία απέναντι στον κοινωνικό διαμεσολαβητή και των σχέσεων που μπορεί να αναπτύσσει με την αστυνομία. Ωστόσο, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, μετά από ένα διάστημα και με την επιτυχή παρέμβασή τους, ως διαμεσολαβητών, τα μέλη των κοινοτήτων διαπιστώθηκε ότι αντιλαμβάνονται πως «οι διαμεσολαβητές Ρομά δεν είναι ρουφιάνοι» και αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας προς όφελος του συνόλου. Επισημάνθηκε, επιπρόσθετα, ότι οι ίδιοι οι διαμεσολαβητές έχουν έρθει μερικές φορές σε δύσκολη θέση, όταν η αστυνομία τους έχει ζητήσει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με μέλη των κοινοτήτων.

Ωστόσο, η υποστήριξη και η συνεργασία και με τις δημοτικές αρχές είναι απαραίτητη, καθώς πολλά ζητήματα και προβλήματα που προκύπτουν εντός των κοινοτήτων Ρομά υπάγονται στην αρμοδιότητα των δημοτικών αρχών. Εντός αυτού του πλαισίου, αναφέρθηκε ότι δεδομένης της αρνητικής στάσης των αρχών απέναντι στους Ρομά τα τελευταία 20 χρόνια, διατηρούνται επιφυλάξεις για την εφαρμογή του μοντέλου της κοινωνικής διαμεσολάβησης στις συγκεκριμένες περιοχές.

2. Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης των εστιασμένων συζητήσεων με εκπροσώπους των κοινοτήτων Ρομά στις περιοχές παρέμβασης, αναμένεται να τροφοδοτήσουν με χρήσιμες πληροφορίες τη μελέτη ποιοτικής ανάλυσης των συλλεχθέντων στοιχείων κατά την έρευνα πεδίου (Π2.4). Επισημαίνεται ότι από το περιεχόμενο των εστιασμένων συζητήσεων, αναδύθηκαν οι παράγοντες εκείνοι που καθορίζουν τη σχέση μεταξύ των μελών των Ρομά κοινοτήτων με την αστυνομία. Ευρήματα προέκυψαν ως προς τις δυσκολίες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Ρομά, στην προσπάθεια σύναψης σχέσεων τους με μέλη και ομάδες της τοπικής κοινωνίας.

Από το σύνολο των διαβουλεύσεων με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά, ανέκυψαν ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά, αναφορικά με την ποιότητα ζωής τους, τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης και πρόσβασης τους σε βασικά κοινωνικά αγαθά. Σημειώνεται ότι, σε ορισμένες περιοχές (όπως για παράδειγμα στην Κατερίνη), διατυπώθηκε η δυσαρέσκεια των Ρομά, ως προς τις καθυστερήσεις στη διαδικασία μετεγκατάστασή τους σε σύγχρονους οικισμούς, σύμφωνα με τις εξαγγελίες χρόνων από τις τοπικές αρχές.

Ως ο σημαντικότερος τόπος συνεύρεσης Ρομά με τους μη Ρομά αναδεικνύεται το σχολείο, είτε λόγω των παιδιών που φοιτούν στα σχολεία των περιοχών, είτε λόγω των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων που επιστρέφουν για να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας. Για τις περιοχές, όπως τα Τρίκαλα και η Πιερία, όπου τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά συστηματικά επιστρέφουν στο σχολείο και επιμένουν στη φοίτηση των παιδιών τους, η εκπαίδευση φαίνεται ότι έχει συμβάλει σημαντικά στην αύξηση του επιπέδου ενσωμάτωσής τους στην τοπική κοινωνία. Σε περιοχές, όπως οι Σοφάδες και το Κηπάκι Τρικάλων, όπου τα σχολεία είναι γκετοποιημένα, δηλαδή φοιτούν μόνο παιδιά Ρομά, το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλότερο. Παράλληλα δεν ευνοείται η συναναστροφή και αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών των δύο ομάδων, αυξάνεται η εσωστρέφεια και διατηρούνται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Εκτός από το σχολείο, το εμπόριο αλλά και οι αθλητικές δραστηριότητες, αναφέρθηκαν από τους Ρομά ως χώροι και πεδία επαφής με τον υπόλοιπο τοπικό πληθυσμό. Το εμπόριο, στο οποίο παραδοσιακά απασχολούνται οι Ρομά, αποτελεί ένα αποδεκτό πλαίσιο επαφής με τους μη Ρομά κατοίκους των περιοχών διερεύνησης. Ωστόσο, η αλληλεπίδρασή τους πραγματοποιείται στη βάση της ομαδικής ταυτότητας. Επομένως, η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων στην αλληλεπίδραση μερών, καθοδηγείται από τις κοινωνικά αποδεκτές στερεοτυπικές αντιλήψεις για την εξω-ομάδα και τα μέλη της. Αντιθέτως, ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει ένα πεδίο αλλαγής της επαφής ανάμεσα στα μέλη των δύο ομάδων (Ρομά και μη Ρομά) και επαναπροσδιορισμού των ορίων των δύο ομάδων. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η μίξη των ομάδων και η συνεργασία ανάμεσα στα μέλη των δύο μερών.

Στις περισσότερες περιοχές, δεν υπάρχει πρόσβαση των Ρομά στην απασχόληση, καθώς δεν υπάρχει η αντίστοιχη προσφορά εργασίας από τις τοπικές επιχειρήσεις, ούτε συμμετοχή στα κοινά, σε πολιτιστικές και κοινωνικές εκδηλώσεις των τοπικών κοινωνιών. Οι χώροι αυτοί αξιολογούνται ως δυσπρόσιτοι σε μέλη των κοινοτήτων Ρομά, με βασικό παράγοντα αποκλεισμού τους τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις εις βάρος τους.

Σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της έρευνας, το μικρό μέγεθος των Ρομά κοινοτήτων, αλλά και η μακροχρόνια παρουσία τους σε μια περιοχή, φαίνεται ότι συμβάλλει στην καλλιέργεια θετικών σχέσεων που διέπονται από σεβασμό και επιθυμία συνεργασίας. Αντιθέτως, στις περιοχές όπου ο πληθυσμός των Ρομά είναι πολύ μεγάλος και η ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων δεν είναι δυνατή, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις διατηρούνται και αναπαράγονται. Όταν η συμπεριφορά κατευθύνεται συστηματικά από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις, δηλαδή οι επαφές ανάμεσα στις δύο ομάδες πραγματοποιούνται υπό την επιρροή προκαταλήψεων και περιλαμβάνουν διακρίσεις, καλλιεργούνται αρνητικά συναισθήματα που αποθαρρύνουν την επαφή.

Στις περισσότερες εκ των περιοχών παρέμβασης, προκύπτει η ετοιμότητα των Ρομά να ανταποκριθούν σε δράσεις και πρωτοβουλίες που υιοθετεί η Πολιτεία, για την ενίσχυση του βαθμού ένταξής τους στην κοινωνία. Προς την κατεύθυνση αυτή, νεότερα ηλικιακά άτομα επενδύουν χρόνο στην εκπαίδευσή τους (είτε προτρέποντας τα παιδιά τους να ολοκληρώσουν το σχολείο, είτε επιστρέφοντας οι ίδιοι/ες στην εκπαίδευση φοιτώντας σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας), στην αναζήτηση μισθωτής σταθερής απασχόλησης, στην ενεργό συμμετοχή τους στα κοινά και στη σύναψη κοινωνικών σχέσεων με μη Ρομά, όπου υπάρχει πρόσφορο έδαφος. Οι προσπάθειές τους αυτές δεν γίνονται πάντοτε αντιληπτές από τα υπόλοιπα μέλη των τοπικών κοινωνιών, καθώς εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται με δυσπιστία τους Ρομά.

Η σχέση των Ρομά με την αστυνομία στις περιοχές παρέμβασης διαφοροποιείται, κατά περιοχή, και προκύπτει ότι ακολουθεί την κατάσταση που περιγράφηκε και για τις σχέσεις με μη Ρομά άτομα. Επισημαίνεται ότι, στις επαρχιακές πόλεις λόγω εγγύτητας και γνωριμίας υπάρχει οικειότητα (εξαιρέση αποτελεί η περιοχή των Σοφάδων- Καρδίτσας όπου καταγράφεται μια τεταμένη κατάσταση μεταξύ των δύο μερών). Οι σχέσεις ανάμεσα στα μέλη των δύο ομάδων, Ρομά και αστυνομικών, αξιολογούνται ως θετικές στις περιοχές της Κατερίνης και των Τρικάλων, σε αντίθεση με τις περιοχές όπου καταγράφονται αυξημένα ποσοστά παραβατικών συμπεριφορών. Πάνω σε αυτή τη βάση και στο πλαίσιο λήψης αυξημένων μέτρων από την Αστυνομία, οι Αστυνομικοί στις περιοχές παρέμβασης υιοθετούν έντονη ελεγκτική συμπεριφορά απέναντι στους Ρομά, η οποία χαρακτηρίζεται από τους ίδιους ως διακριτική μεταχείριση στηριζόμενη σε προκατάληψη και αρνητική στάση (ιδιαίτερες καταγραφές για τις περιοχές της Δυτικής Αττικής, της Καρδίτσας-Σοφάδες και του Ηράκλειου).

Τέλος και αναφορικά με τον προληπτικό και διαμεσολαβητικό ρόλο που μπορεί να αναλάβει η αστυνομία, οι εκπρόσωποι των κοινοτήτων Ρομά απαντούν με διαφορετικό τρόπο. Όπου υπάρχει εδραιωμένος ο ρόλος του διαμεσολαβητή Ρομά, οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται τα οφέλη που μπορεί να προκύψουν για την αρμονική τους συνύπαρξη και την καλύτερευση των σχέσεων με την αστυνομία. Αντιθέτως, στις περιοχές που δεν υπάρχουν διαμεσολαβητές αφενός οι σχέσεις με την αστυνομία είναι τεταμένες και ενίοτε εχθρικές και αφετέρου οι ίδιοι οι Ρομά δεν μπορούν να αντιληφθούν την έννοια και το περιεχόμενο ενός τέτοιου ρόλου, ακόμη και τη χρησιμότητά του για τη βελτίωση της κατάστασής τους.

3. Παραρτήματα

Παράρτημα Ι

Οδηγός Εστιασμένης Συζήτησης με μέλη των Τοπικών Κοινοτήτων Ρομά

ΟΔΗΓΟΣ ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΜΕ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΡΟΜΑ

Σκοπός εστιασμένης συζήτησης: η ανάδειξη των στάσεων και αντιλήψεων των τοπικών πληθυσμών Ρομά απέναντι στο αστυνομικό προσωπικό, με ειδική στόχευση τη διερεύνηση των αντιλήψεων αναφορικά με τον προληπτικό του ρόλο.

ΑΞΟΝΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Εισαγωγική συζήτηση: Παρουσίαση και απόψεις των συμμετεχόντων στους άξονες:

→ **Οδηγίες προς το/τη συντονιστή/στρια: Η ενότητα αυτή είναι εισαγωγική και ΔΕΝ θα πρέπει να καταλάβει ΠΟΛΥ ΧΡΟΝΟ στη συζήτηση (max 15')**

- α Φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, επάγγελμα
- β Σύνδεσης με την τοπική κοινωνία (αν κάποιος/α έχει γεννηθεί και μεγαλώσει στην περιοχή, αν έχει εγκατασταθεί σε δεύτερο χρόνο, τότε κλπ.)
- γ (Σε συνέχεια του β) Αλλαγές στην τοπική κοινωνία με το πέρασμα των χρόνων (πληθυσμιακές, περιβάλλοντος φυσικού και κοινωνικού κλπ.).
- δ Αξιολόγηση αλλαγών (προς το καλύτερο, προς το χειρότερο, αναβάθμιση/υποβάθμιση περιοχής).

1. Τα χαρακτηριστικά της κοινότητας των Ρομά και η θέση της στην τοπική κοινωνία

- Πόσες κοινότητες Ρομά διαβιούν στην περιοχή σας; Υπάρχουν διαφορές (σε επίπεδο εγκατάστασης, διάρκειας παραμονής, συνθηκών διαβίωσης κ.α.) μεταξύ αυτών των κοινοτήτων; Ποιες οι σχέσεις μεταξύ των κοινοτήτων;
 - Χαρακτηριστικά της κοινότητας της οποίας αποτελείται μέλος (τύπος εγκατάστασης, παραμονή στην περιοχή, συνθήκες διαβίωσης, πρόσβαση σε βασικά κοινωνικά αγαθά, εγκατάσταση πλησίον ή μακριά από αστικό ιστό κ.α.)
 - **Σχέση τοπικής κοινότητας Ρομά με τοπική κοινωνία**
 - Η κοινότητά σας συνεργάζεται με τις Υπηρεσίες του δήμου και άλλους φορείς; (σε ποιο επίπεδο, για ποια θέματα;)
 - Συνεργάζεται με άλλες κοινωνικές ομάδες της τοπικής κοινωνίας; (σε ποιο επίπεδο, για ποια θέματα;)
 - Συμμετοχή τοπικής κοινότητας Ρομά στο δημόσιο βίο. Αναλαμβάνετε δράσεις από κοινού με άλλες ομάδες;
 - Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινότητά σας;
- **Οδηγίες προς το/τη συντονιστή/στρια: στο ερώτημα αυτό Προτείνεται η έμμεση συλλογή δεδομένων σχετικά με ζητήματα αποδοχής (στάσεις / αντιλήψεις, συμπεριφορές απέναντι στις τοπικές κοινότητες Ρομά, από πλευράς της τοπικής κοινωνίας).**
- Έχετε αναλάβει πρωτοβουλίες για να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα;

2. Διερεύνηση σχέσεων κοινότητας Ρομά με αστυνομικό προσωπικό σε τοπικό επίπεδο

- Ποια είναι η σχέση της τοπικής κοινότητας Ρομά με την Αστυνομία; Στο πλαίσιο ποιας διαδικασίας έρχεστε σε επαφή με το αστυνομικό προσωπικό; Με ποια αφορμή;
- Πως αξιολογείτε την εμπειρία σας από την επαφή σας με την αστυνομία στην περιοχή σας; Θετικά/Αρνητικά, γιατί;
 - Αναφορά σε παραδείγματα: Θυμηθείτε μια θετική και μια αρνητική εμπειρία.
 - Τι συνιστά για εσάς (πως εννοείται από μέρους σας) η θετική επαφή με το αστυνομικό προσωπικό;
- Υπάρχουν εμπόδια/ προβλήματα στην επικοινωνία σας με την αστυνομία;
 - Αν ναι, πού οφείλονται;
 - Ποιο είναι το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζετε στην επαφή με το αστυνομικό προσωπικό;
 - Πώς αξιολογείτε τη συμπεριφορά των αστυνομικών απέναντί σε μέλη της κοινότητάς σας/ σε εσάς;
 - Αν την αξιολογείτε αρνητικά, πιστεύετε ότι μπορεί να αλλάξει η σχέση με το αστυνομικό προσωπικό; Με ποιο τρόπο;
 - Αν την αξιολογείτε θετικά, μπορείτε να αναφέρετε παραδείγματα;

3. Αντιλήψεις για τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας – Διερεύνηση ζητημάτων διαμεσολάβησης

- Πώς αντιλαμβάνεστε τον προληπτικό ρόλο της αστυνομίας; (Αν η αστυνομία υπάρχει για να αντιμετωπίζει το έγκλημα και τις παραβάσεις, μπορεί να λειτουργήσει και προληπτικά /δηλαδή να προλάβει καταστάσεις; Να μεσολαβήσει ώστε να λυθούν ειρηνικά διαφορές; Να βοηθήσει;)
- Θεωρείτε απαραίτητη τη δράση της αστυνομίας για την ασφάλεια και την προστασία των πολιτών;
- Θεωρείτε απαραίτητη τη δράση της αστυνομίας για την ασφάλεια και την προστασία των κοινοτήτων Ρομά;
- Δραστηριοποιούνται Ρομά διαμεσολαβητές στην περιοχή σας; Αν ναι, με ποιο τρόπο (απασχόληση στα Παραρτήματα Ρομά); Αν ναι, συνεργάζονται με αστυνομικές αρχές; Με ποιο τρόπο;
- Θεωρείτε ότι θα μπορούσε να υπάρξει συνεργασία των τοπικών κοινοτήτων Ρομά και της Αστυνομίας για την ενίσχυση του προληπτικού ρόλου της αστυνομίας; Αν ναι, με ποιο τρόπο; Αν όχι, γιατί;

Έντυπο Ενημέρωσης και Συγκατάθεσης

«Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά»

Το ανά χείρας έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης απευθύνεται στους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες, **μέλη των τοπικών κοινοτήτων Ρομά**, οι οποίοι καλούνται να συμμετάσχουν στην έρευνα πεδίου με **στόχο την ανάδειξη των στάσεων και αντιλήψεων των τοπικών πληθυσμών Ρομά απέναντι στο αστυνομικό προσωπικό, με ειδική στόχευση τη διερεύνηση των αντιλήψεων αναφορικά με τον προληπτικό του ρόλο**. Ειδικότερα, η εν λόγω έρευνα αποτελεί μέρος του έργου «Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές-στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά» (Κωδικός ΟΠΣ 5038738), που χρηματοδοτείται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα». Κύριος του Έργου είναι η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας. Φορέας υλοποίησης του Έργου είναι το Κέντρο Μελετών Ασφαλείας (ΚΕ.ΜΕ.Α)

Υπεύθυνος Επεξεργασίας Προσωπικών Δεδομένων για το αρχείο των συνεντεύξεων ορίζεται το Κέντρο Μελετών Ασφαλείας (ΚΕ.ΜΕ.Α), Ν.Π.Ι.Δ με έδρα την Αθήνα, οδός Π. Κανελλοπούλου 4, ΤΚ 10177.

Το έντυπο που κρατάτε στα χέρια σας αποτελείται από τρία μέρη:

- Το πρώτο μέρος έχει πληροφορίες σχετικά με την έρευνα και τη συνεπαγόμενη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σας.
- Το δεύτερο μέρος είναι εκείνο στο οποίο δηλώνετε τη συγκατάθεσή σας για συμμετοχή στην έρευνα και την επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων.
- Το τρίτο μέρος είναι εκείνο στο οποίο δεσμεύεστε για την τήρηση απόλυτης εχεμύθειας και μη περαιτέρω και με οποιονδήποτε τρόπο μεταβίβαση - διάθεση - δημοσιοποίηση - αποκάλυψη σε οποιονδήποτε τρίτο πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών δεδομένων τρίτων, που θα περιέλθουν σε γνώση σας κατά την συμμετοχή σας στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης ή επ' ευκαιρίας αυτής.

Σημαντικό να θυμάστε: Καλείστε να συμμετάσχετε σε μια έρευνα πεδίου. Πιο κάτω θα σας δοθούν εξηγήσεις σε απλή γλώσσα σχετικά με το τι θα ζητηθεί από εσάς. Θα σας εξηγηθεί τι ελπίζουμε να μάθουμε από την έρευνα σαν αποτέλεσμα της συμμετοχής σας και θα σας δοθούν πληροφορίες για την επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων με σκοπό την διεξαγωγή της ομάδας εστιασμένης συζήτησης. **Δεν πρέπει να συμμετάσχετε εάν δεν επιθυμείτε ή εάν έχετε οποιουδήποτε ενδοιασμούς όσον αφορά τη συμμετοχή στην έρευνα.**

Μέρος Πρώτο: Περιγραφή του Έργου

Αντικείμενο του έργου είναι υποστήριξη των αστυνομικών στελεχών για την αποτελεσματική άσκηση των καθημερινών καθηκόντων τους, με σκοπό την εκπλήρωση του προληπτικού και κοινωνικού τους ρόλου. Ειδικότερο στόχο του έργου συνιστά η δημιουργία πρόσφορου εδάφους για την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και η διαχείριση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά μέσω της ενίσχυσης της αμοιβαίας ευαισθητοποίησης, της αλληλοκατανόησης και της συλλειτουργίας τοπικών κοινοτήτων Ρομά, τοπικών κοινωνιών και στελεχών «πρώτης γραμμής» Υπηρεσιών Προστασίας του Πολίτη για την προαγωγή θεμάτων προληπτικής ασφάλειας σε επίπεδο πόλης. Για την προώθηση των σκοπών του έργου, επιλέχθηκε ως ερευνητική μέθοδος -πέραν της μελέτης των βιβλιογραφικών πηγών- η συλλογή δεδομένων και πληροφοριών από το πεδίο. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της εκτέλεσης του δεύτερου Πακέτου Εργασιών, ήτοι «**Καθορισμός Περιοχών Στόχων – Μελέτη Πεδίου**», που σκοπεύει στην επιλογή περιοχών στόχων της παρέμβασης, στον καθορισμό των ειδικών χαρακτηριστικών / επιμέρους αναγκών - απαιτήσεων σε θέματα προληπτικής ασφάλειας των επιλεγμένων περιοχών στόχων και τον καθορισμό ειδικών απαιτήσεων / επιμέρους εκπαιδευτικών αναγκών της ομάδας παρέμβασης. Προς την κατεύθυνση αυτή, πραγματοποιείται έρευνα πεδίου, η οποία εστιάζει στη συλλογή δεδομένων που αποτυπώνουν τις επιμέρους ανάγκες της κάθε περιοχής στόχου σε θέματα προληπτικής ασφάλειας, και των ειδικών απαιτήσεων/επιμέρους εκπαιδευτικών αναγκών κάθε υπό-ομάδας παρέμβασης. Ουσιαστικά, το ενδιαφέρον στρέφεται γύρω από ζητήματα αντιλήψεων και στάσεων των μελών των ομάδων στόχων προς το αστυνομικό προσωπικό και τον προληπτικό τους ρόλο, τις στάσεις και αντιλήψεις του αστυνομικού προσωπικού προς τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά, ενώ διακρίβωνονται και οι επιμέρους ειδικές ανάγκες της κάθε περιοχής στόχου.

Ερευνητική μέθοδος: Πρόκειται για διεξαγωγή ομάδας εστιασμένης συζήτησης, στην οποία συμμετέχετε εθελοντικά. Η εστιασμένη συζήτηση θα ηχογραφηθεί, εάν και εφόσον συναινέσετε ρητά για αυτό το σκοπό, άλλως θα διεξαχθεί μόνο με καταγραφή των λεχθέντων από τους παρατηρητές και τον/την συντονιστή/συντονίστρια.

Εθελοντική συμμετοχή: Η συμμετοχή σας στην παρούσα ερευνητική δραστηριότητα είναι εθελοντική. Είναι δική σας επιλογή να συμμετάσχετε. Επίσης, εάν αποφασίσετε να συμμετάσχετε, **είστε ελεύθεροι να ανακαλέσετε οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια της συζήτησης εσείς επιθυμείτε τη συγκατάθεση για τη συμμετοχή σας.**

Διαδικασία: Η συζήτηση θα λάβει χώρα διαδικτυακά λόγω περιορισμών για τον COVID- 19. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ο συντονιστής/η συντονίστρια και οι παρατηρητές θα κρατούν γραπτές σημειώσεις των λεγομένων. Τα προσωπικά δεδομένα που θα συλλεχθούν και θα επεξεργαστούν είναι, ενδεικτικά, η ηλικία, το φύλο, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο και η απασχόληση.

Εμπιστευτικότητα και ψευδωνυμοποίηση: η διαδικασία διασφάλισης του απορρήτου των ονομάτων των συμμετεχόντων και των λεχθέντων κατά τη διάρκεια της ομάδας εστιασμένης συζήτησης θα έχει ως εξής:

- α) τα ονόματα των συμμετεχόντων θα είναι διαθέσιμα μόνο στο ΚΕ.ΜΕ.Α. και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εφόσον ζητηθούν,
- β) τα λεχθέντα, υπό την επεξεργασμένη μορφή τους και με ψευδωνυμοποιημένα τα ονόματα των συμμετεχόντων, θα είναι διαθέσιμα στην Κοινοπραξία,
- γ) τα λεχθέντα, υπό την επεξεργασμένη μορφή τους και με ψευδωνυμοποιημένα τα ονόματα των συμμετεχόντων, θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε δημοσιεύσεις ή παρουσιάσεις σε συνέδρια σχετικές με το Έργο εάν ρητά συναινέσω προς το σκοπό αυτό Σε κάθε περίπτωση, δεν θα συμπεριληφθούν πληροφορίες που θα αποκαλύπτουν την ταυτότητα των συμμετεχόντων,
- δ) με το παρόν ζητείται η δέσμευση των συμμετεχόντων περί μη αποκάλυψης των ονομάτων των συμμετεχόντων και περί μη μεταφοράς των όσων θα λεχθούν κατά τη διάρκεια της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, σε τρίτους και εκτός του πλαισίου της συζήτησης.

Σημειώνεται ότι οποιεσδήποτε πληροφορίες αποκτηθούν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας και οι οποίες θα μπορούσαν να ταυτοποιήσουν τα υποκείμενα προσωπικά, τηρούνται για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα, το οποίο σε κάθε περίπτωση δεν θα υπερβαίνει τα 5 έτη από την λήξη του έργου, και υπόκεινται στα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προστασίας.

Οφέλη: Δεν θα υπάρξουν προσωπικά οφέλη για εσάς ή τους κηδεμονευομένους σας από τη συμμετοχή σε αυτήν την έρευνα. Ωστόσο, η συμμετοχή σας θα προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για την εξέλιξη του Έργου.

Ενδεχόμενοι κίνδυνοι: Ο μόνος προβλέψιμος κίνδυνος αφορά τη διαρροή πληροφοριών, που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ομάδας εστιασμένης συζήτησης, από τους ίδιους τους συμμετέχοντες. Υπό αυτό το πρίσμα, διά του παρόντος ζητείται η δέσμευσή τους περί μη αποκάλυψης των ονομάτων των συμμετεχόντων και των λεχθέντων, σε τρίτους ή εκτός του πλαισίου της ομάδας εστιασμένης συζήτησης. Πέραν του προηγούμενου, δεν υπάρχουν προβλέψιμοι κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμμετοχή στην παρούσα έρευνα, καθώς δεν προβλέπεται έκθεση σε πιθανό σωματικό ή ψυχολογικό κίνδυνο ή ταλαιπωρία ή άλλες δυσμενείς επιπτώσεις. Εάν οι συμμετέχοντες αισθανθούν δυσφορία κατά την απάντηση σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, μπορούν να απέχουν από τη συζήτηση.

Δικαιώματα: Τα σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων δικαιώματά σας είναι, κατά περίπτωση, τα εξής:

- 1) Δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά σας δεδομένα. Μπορείτε να ενημερωθείτε για το αν και με ποιον τρόπο επεξεργαζόμαστε τα δεδομένα σας.
- 2) Δικαίωμα διόρθωσης ανακριβών ή ελλιπών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
- 3) Δικαίωμα διαγραφής των δεδομένων («δικαίωμα στη λήθη»).
- 4) Δικαίωμα φορητότητας των δεδομένων σας. Μπορείτε να μας ζητήσετε να λάβετε σε αναγνώσιμη μορφή τα δεδομένα που έχετε παράσχει ή να μας ζητήσετε να τα διαβιβάσουμε σε άλλο υπεύθυνο επεξεργασίας.
- 5) Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας.
- 6) Δικαίωμα ανάκλησης συγκατάθεσης, στέλνοντας email στην ηλεκτρονική διεύθυνση dpo@kemea-research.gr.
- 7) Δικαίωμα καταγγελίας στην Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (www.dpa.gr)

Επικοινωνία: Για οποιαδήποτε απορία σχετικά με τη συμμετοχή σας στην έρευνα μπορείτε να απευθυνθείτε: στον Ανδρέα Κοντογεώργο, Συντονιστή της Πράξης ή στην Υπεύθυνη Ερευνητικών Δράσεων της Πράξης Στέλλα Παπαμιχαήλ, στο τηλ. 210-7710805 (εσωτ. 340). Για οποιαδήποτε απορία σχετικά με την επεξεργασία των προσωπικών σας δεδομένων και την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων σας μπορείτε να απευθυνθείτε στο τηλ. 2107710805 (εσωτ. 384) ή στο dpo@kemea-research.gr.

Μέρος Δεύτερο: Δήλωση Συγκατάθεσης

Με το παρόν, εγώ ο/η(όνομα και επώνυμο), δηλώνω ότι:

Παρακαλώ κυκλώστε ΝΑΙ ή ΟΧΙ στον παρακάτω πίνακα

Έχω μελετήσει τις παραπάνω πληροφορίες σχετικά με την έρευνα στο πλαίσιο του Έργου «Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Συντηρητικής Εκπαίδευσης Αστυνομικού Προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής Διαμεσολάβησης και Προληπτικής Ασφάλειας, σε επιλεγμένες περιοχές – στόχους της χώρας με σημαντικές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις Ρομά»	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Επιθυμώ να συμμετάσχω στην έρευνα, γνωρίζοντας ότι υπάρχει το δικαίωμα ανάκλησης της συγκατάθεσής μου ανά πάσα στιγμή, χωρίς συνέπειες.	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Έχω ενημερωθεί για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και έχω κατανοήσει τα σχετικά δικαιώματα.	ΝΑΙ	ΟΧΙ
Συαινώ στη βιντεοσκόπηση/εγγραφή της διαβούλευσης, γνωρίζοντας ότι υπάρχει το δικαίωμα ανάκλησης της συγκατάθεσής μου ανά πάσα στιγμή, χωρίς συνέπειες.		
Επιθυμώ αποσπάσματα από τις απαντήσεις μου στην έρευνα να χρησιμοποιηθούν ψευδωνυμοποιημένα σε μελλοντικές δημοσιεύσεις.	ΝΑΙ	ΟΧΙ

Τόπος/ Ημερομηνία:

Υπογραφή:

Μέρος Τρίτο: Υπεύθυνη Δήλωση – Δέσμευση

Με το παρόν, εγώ ο/η(όνομα και επώνυμο), όντας/ούσα ενήλικος/η, δηλώνω ότι δεσμεύομαι να τηρήσω τις αρχές της εμπιστευτικότητας και να μην μεταβιβάσω-διαθέσω-δημοσιοποιήσω-αποκαλύψω με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών δεδομένων τρίτων, ούτε τις πληροφορίες που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της ομάδας εστιασμένης συζήτησης σε τρίτους ή/και εκτός του πλαισίου της ομάδας εστιασμένης συζήτησης.

Τόπος/ Ημερομηνία:

Υπογραφή:

Παράρτημα ΙΙ

Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Πιερίας

1. Γκαραγκούνη Αναστασία
2. Δημητρίου Ελισσάβητ
3. Καναπίτσα Ελένη
4. Καναπίτσας Διαμαντής
5. Καραγκούνης Θωμάς
6. Καραγκούνης Ιωάννης
7. Λάζου Χρυσοβαλάντου
8. Τάκης Γεώργιος
9. Τσακίρη Ιωάννα
10. Τσακίρης Χρυσοβαλάντης

Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Σοφάδων

1. Βασίλης Τριανταφύλλου
2. Βαΐα Πολύζου
3. Μάριος Σαΐνης
4. Χρήστος Σαΐνης
5. Αχιλλέας Σαλής
6. Βαγγέλης Μπαντής
7. Παναγιώτης Σαΐνης
8. Ανδρέας Μπαντής
9. Γιώργος Καλλιώρας
10. Ανδρέας Χαρίτος
11. Βασίλης Λάζος
12. Δημήτρης Νικήτας

Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Ηρακλείου

1. Αθανάσιος Κάτσαρης
2. Γιώργος Σεραφειμόπουλος (Διαμεσολαβητής)
3. Κωνσταντίνος Παϊτέρης
4. Νίκος Μυλωνάς
5. Σεραφειμοπούλου Αφροδίτη
6. Γεράσιμος Σεραφειμόπουλος
7. Αλίκη Ψαρρακη (Παράρτημα Ρομά)
8. Ελένη Καλτσά (Παράρτημα Ρομά)

Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Τρικάλων

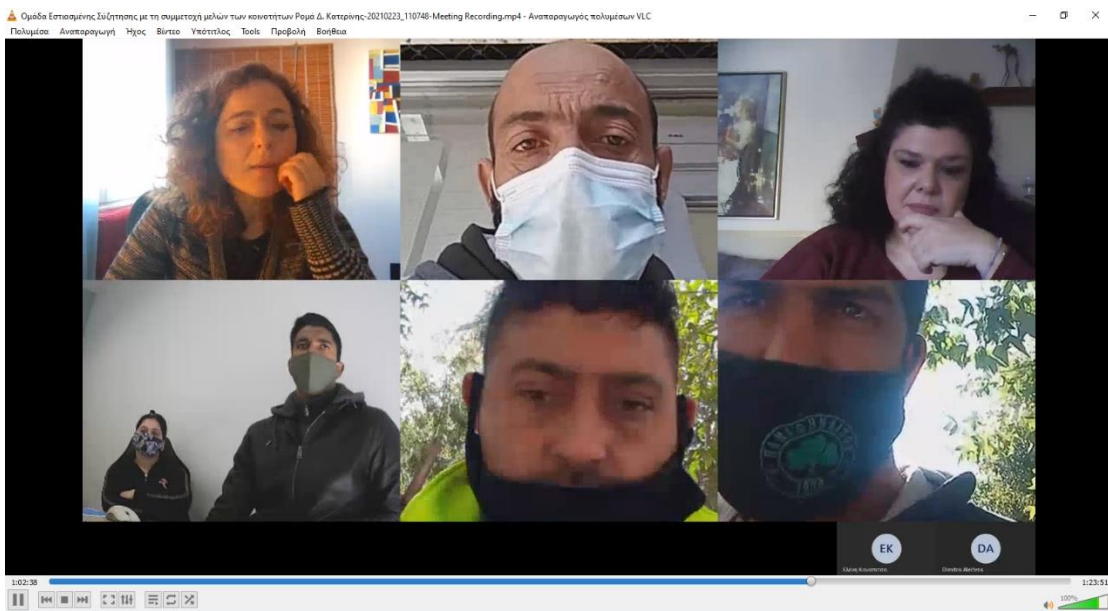
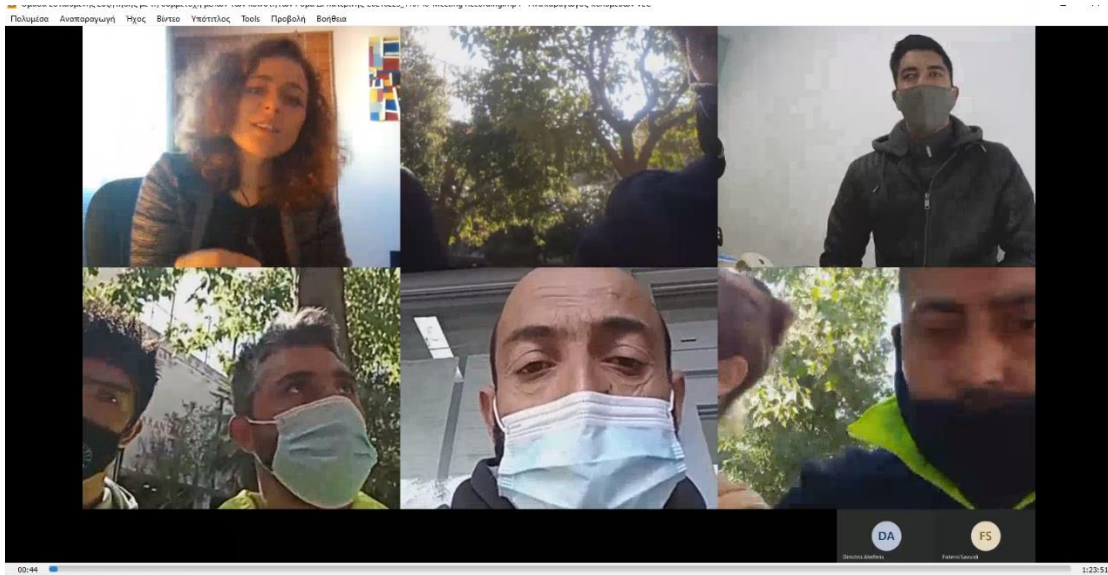
1. Φουντούνας Παρασκευάς του Ηλία
2. Ζαφειρόπουλος Δημήτριος του Σεραφείμ
3. Καραχάλιος Νικόλαος
4. Πάσιος Δημήτριος του Σπυρίδων
5. Μπαντής Ανδρέας του Βασιλείου
6. Δημόπουλος Άρης του Παριση
7. Τσάτσος Μανώλης του Εμμανουήλ
8. Δημόπουλος Πάρης του Άρη
9. Θεοδώρου Ανάργυρος του Δημητρίου

Λίστα Συμμετεχόντων στην Ομάδα Εστιασμένης Συζήτησης με τη συμμετοχή μελών των κοινοτήτων Ρομά Δυτικής Αττικής

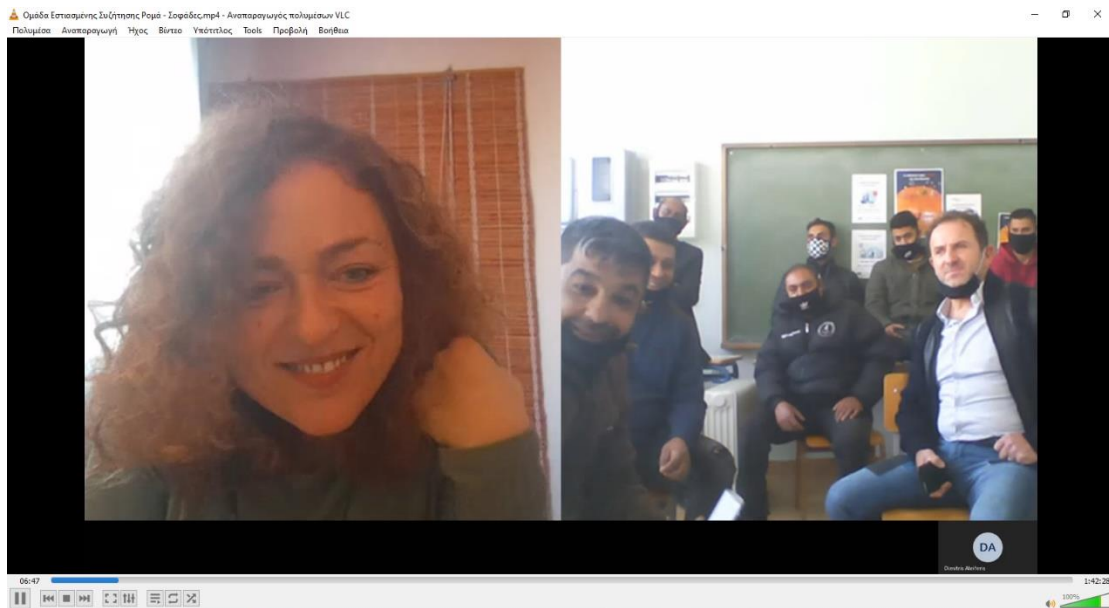
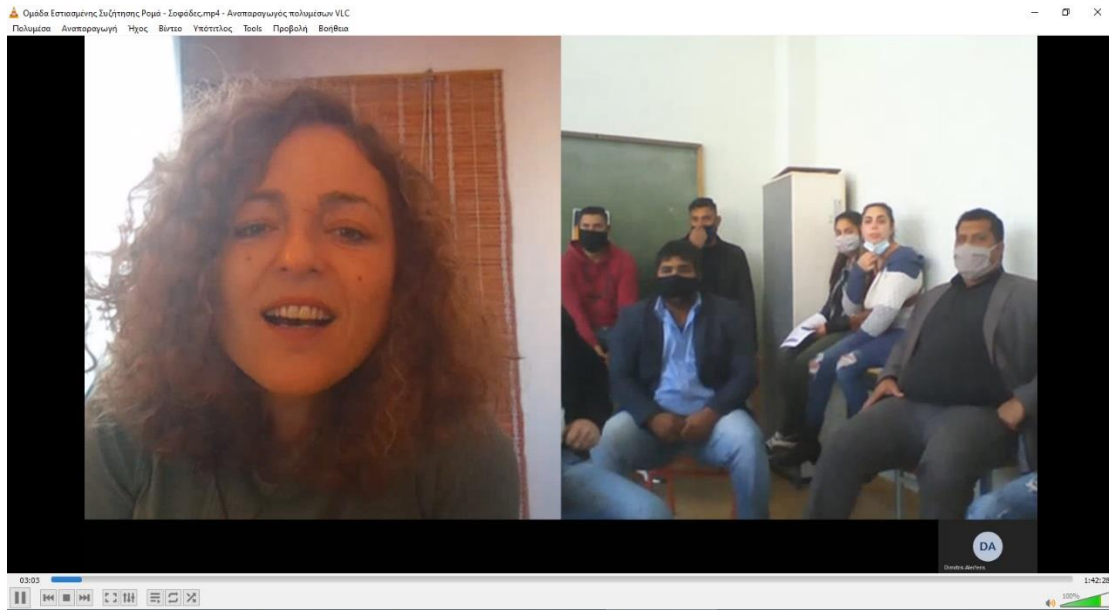
1. Μανώλης Ράντης
2. Κωνσταντίνος Παϊτέρης
3. Χρήστος Μαρτζέλος
4. Βαγγέλης Καραγκούνης
5. Δέσποινα Τσιρικλή
6. Κωνσταντίνος Δημητρίου
7. Ειρήνη Δημητρίου
8. Πέτρος Φιλυπίδης

Παράρτημα III

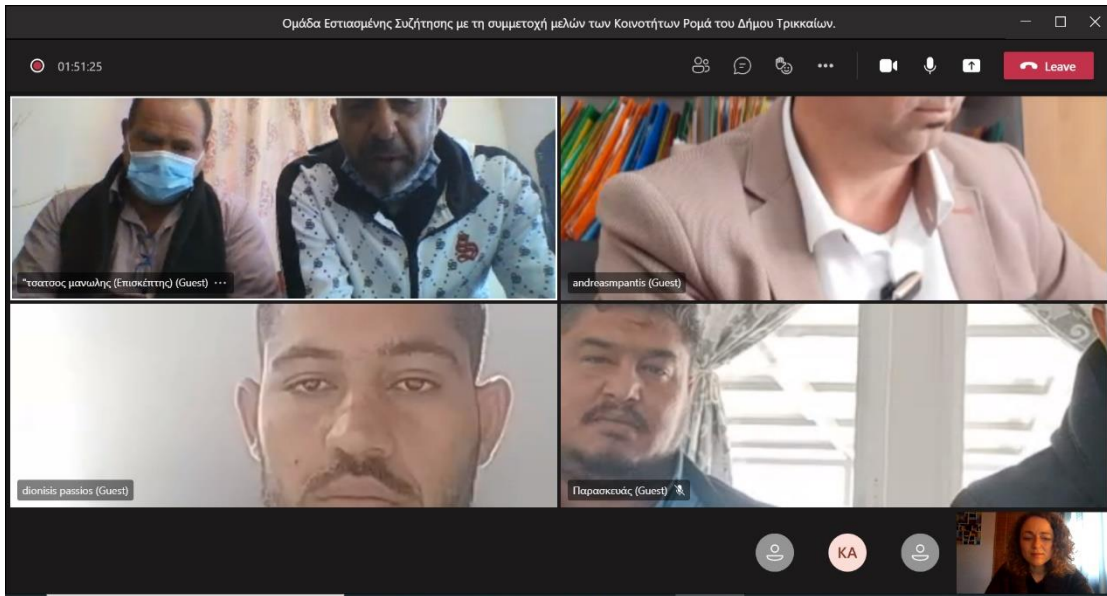
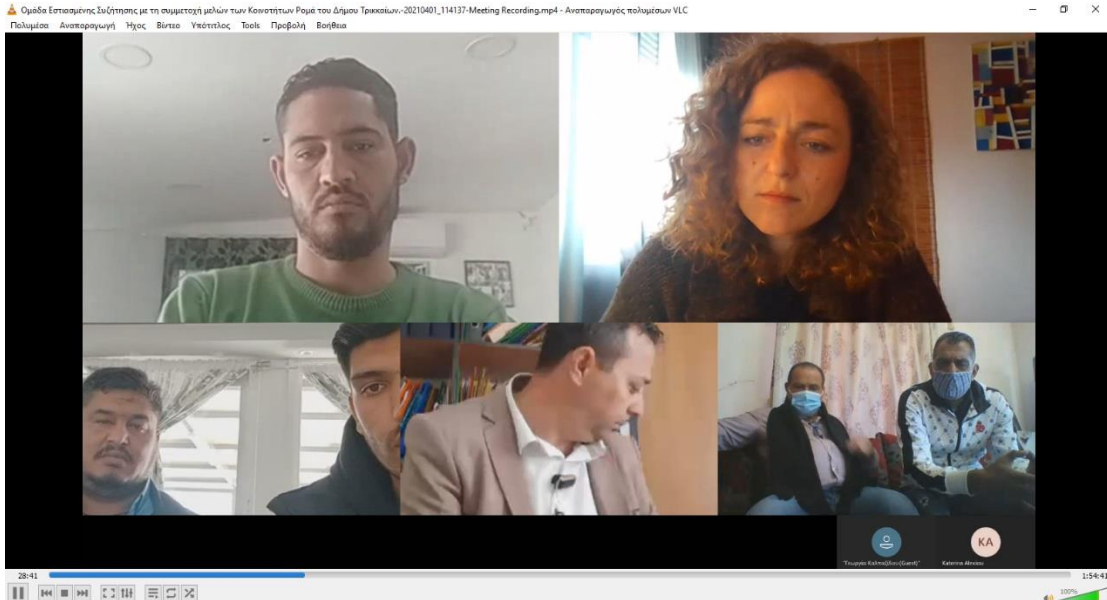
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη της κοινότητας Ρομά στην περιοχή της Πιερίας

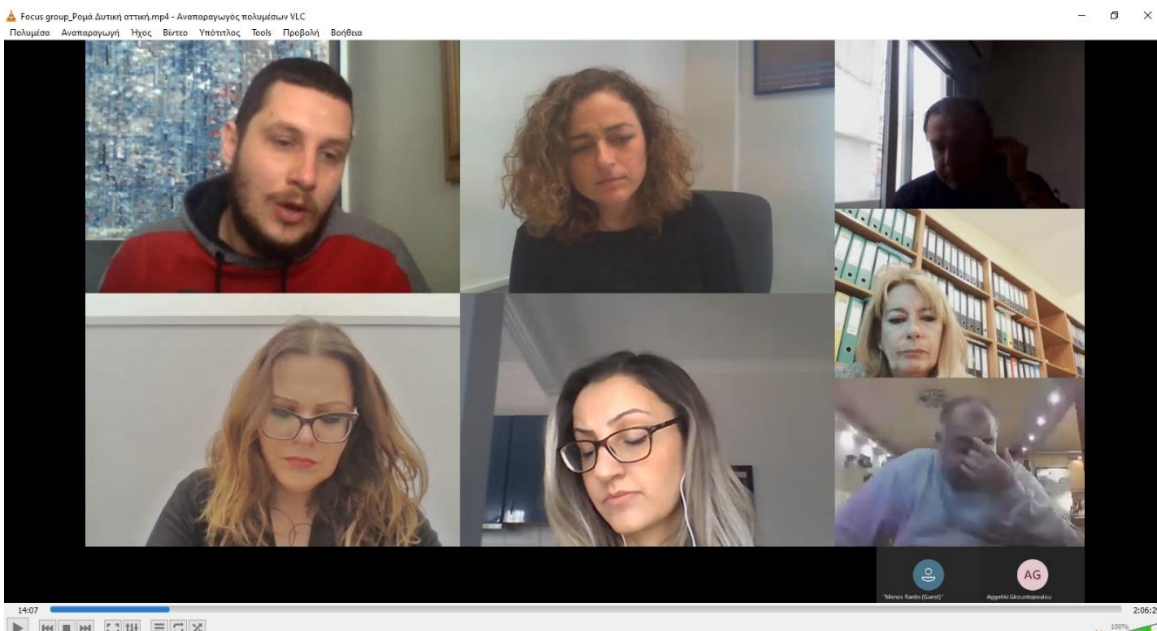
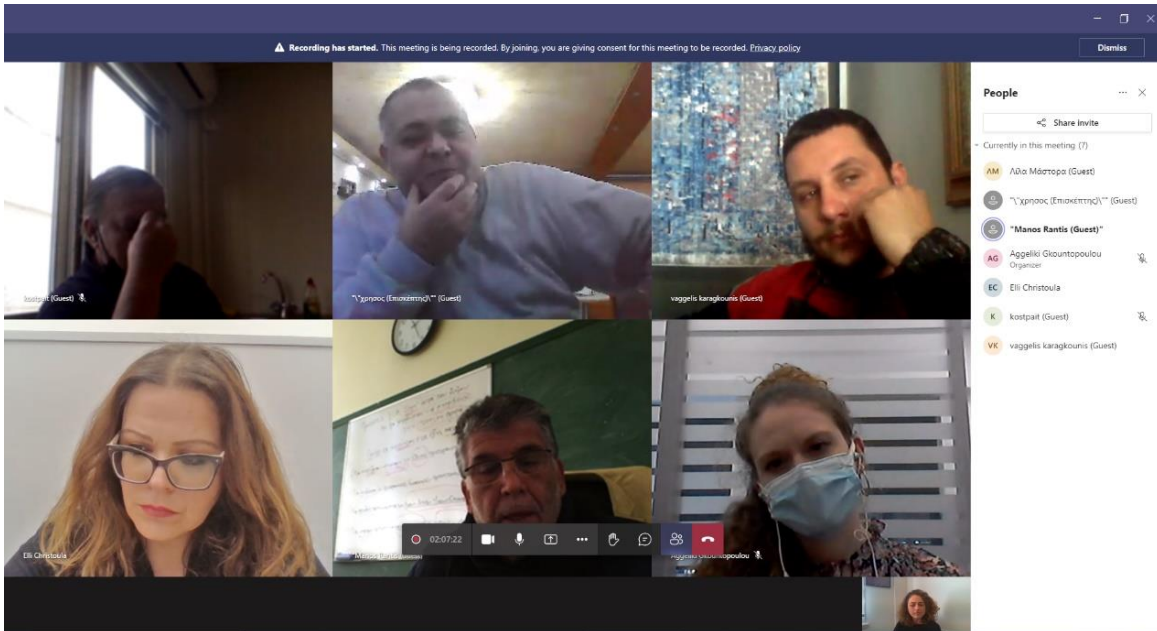
Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη της κοινότητας Ρομά στην περιοχή Σοφάδων

Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Τρικαλών

Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Δυτικής Αττικής

Στιγμιότυπα εστιασμένης συζήτησης με μέλη των κοινοτήτων Ρομά στην περιοχή Ηρακλείου Κρήτης

